

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ενας λαός θρώνεται ύμνα
δειξή πως δὲ φοβάται τὴν
ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φου-
κοὺς τῆς κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 27 ΤΟΥ ΓΕΝΝΗΡΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 280

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ιστορικά γεγονόματα (Πρόλογος).
Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Τὰ «Γεωργικά» τοῦ Βιργιλίου (Βιβλίο πρῶτο).
Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ. Δικλετικὸς ὕλισμός.
Η ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ. Τὸ φόρεμα τῆς νύφης.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Οἱ «Ἀλυσίδες» ἐπὶ θέατρο.
Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ. Θεὸς καὶ ἐκκλησία.
ΓΕΡΑΓΩΤΗΣ. Καὶ πάλι ὁ Γεραγώτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ Ζήτημα — ΜΙΑ ΠΑΡΕ-
ΞΗΓΗΣΗ— Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ

Λάβαμε τὰ «Ιστορικά ξεγυμνώματα» τοῦ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη καὶ ἀρχίζομε ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς νὰν τὰ δημοσιεύομε ἐπὶ «Νουμᾶ». Τὴν ἀξίζει τὸ καινούριον αὐτὸ ἔργο τοῦ συγγραφέα τῆς «Ἱστορίας τῆς Ρωμοσύνης» καὶ ποῦ εἶναι ἡ μεγάλη ἔθνικὴ σημασία του, θὰν τὸ δοῦνε οἱ ἀναγνώστες μας καὶ θὰν τὸ κρίνουνε μοναχοὶ τους. Ἐμεῖς δηλώνομε πως μ' ἔθνικὴ περηφάνεια τὸ δημοσιεύομε, προσφέροντας μάλιστα, σήμερον κίβλας, στοὺς ἀναγνώστες μας τὸν πρόλογόν του.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπὸς μου σιᾶταχτα αὐτὰ σημειώματα εἶναι νὰ ξεγυμνώσω, ὅσο μὲ βοηθοῦνε τὰ μικρά μου μέσα καὶ ὁ λίγος καιρὸς μου, μερικὰ φουσκωμένα εἰδωλα τῆς ἔθνικῆς ἱστορίας μας ἀπὸ τὴν ἄλωση ὡς τις παραμονὲς τοῦ Εἰκοσιένα καὶ ἀφοῦ τὰ ξεγυμνώσω, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ ἀναγνώστη νὰ τὰ σπάσω καὶ νὰ τὰ πετάξω, ἢν, καθὼς προβλέπω, βροῦμε πως ἀπὸ κεῖ μέσα πηγάζουνε τὰ μεγαλύτερά μας ψεγάδια καὶ οἱ πῶ δεινὲς συμφορὲς μας.

Γιὰ νὰ πετύχουμε τὸ σκοπὸ μας, ποῦ εἶναι ἡ ἀλήθεια, μὲ τρόπο ἀφιλονίκητο, θὰ πασιύσωμε νὰ σταθοῦμε ὀλιγὸ διόλον ἀπόξω ἀπὸ τὸ ζήτημα. Ὅσο γίνεται ἀπὸ μακριά, ὅσο μπορούμε ἀπὸ τ' ἀψηλά. Ἴσως ἴσως μὲ τὴν βοήθεια τῆς φαντασίας, καὶ λίγο σὰν ξένοι. Εἶναι πολὺ σοβαρὸ τὸ ζήτημα· εἶναι ἐδῶ ζωὴ ἢ θάνατος γιὰ τὸ ἔθνος, καὶ ἢ θὰ διαβάσωμε τὴν ἱστορία μας καταπῶς πρέπει καὶ εἶναι χρέος μας, γιὰ νὰ ἀφελῆθοῦμε ἀπὸ τὰ περασμένα καὶ νὰ κανονίσουμε τὰ μελλούμενα, ἢ ἂς κλείσωμε τὸ βιβλίον καὶ ἂς ξαναρχίσουμε τὸ νανούρισμα ἴσα μὲ νὰ μᾶς πάρη μιὰ καὶ καλὴ ὁ ὕπνος ὁ ἀτέλειωτος.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ

(μεταφρ. Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ)

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

Τὴ κάνει τὰ γεννήματα καλόρεχτα, μὲ τὴ ἄστρο
Ταυριάζει νὰ γυρίζονται, Μαικήρα, τὰ χωράφια
Καὶ σὸ φτελῆ νὰ δένεται τὸ κλῆμα· ποιεὶς φροντίδες
Καματερά καὶ πρόβατα χρειάζονται· καὶ πόση
Πράξη θέλουν οἱ μέλισσες, ποῦ οἰκονομοῦν· ἐδώθε
Ἐδῆσιω τὸ τραγοῦδι μου. Τοῦ κόσμου ἐσεὶς φωστῆρες
Λαμπρότατοι, καὶ ὄδηγητές στον οὐρανὸ τοῦ χρόνου,
Ὅπου περνᾷ καὶ Ἀήμητρα πανέμορστη, καὶ Βάκχε,
Ἄνισως μὲ τὴ χάρη σας ἔκαμε ἡ γῆς ἄστᾶν
Θεοφτάριον τὸ Χαονικὸ βαλάνι τῆς, καὶ ἄνισως
Μὲ τὰ σταφύλια, ποῦ ἤσρατε, τὸ κῆμα τοῦ Ἀχελώου
Ἀντάμωσες, καὶ Φαῦνοι ἐσεὶς, ποῦ ἡ δύναμη σας σκέπει
Τοὺς δουλεντές, Φαῦνοι μαζὴ καὶ κροασίδες Ἀρναδές,
Ἐλάτε· ἐγὼ τὰ δῶρα σας ψάλλω. Κι' ὦ Ποσειδῶνα,
Ποῦ ἔκρουσες μὲ τὴν τρίαινα τὴ δύνατὴ τὸ βράχο,
Καὶ πρώτη ἡ γῆς ἀνάδωκε τὸ ἔτι ποῦ χλημνιτράει,
Καὶ σὸ ποῦ στέκει στὰ δορυμὰ καὶ ποῦ γιὰ σὲ

[στῆς Κέα

Τοὺς λόγγους τοὺς θεοφτάριους λευκὰ δαμάλια

[βόσκουν

Τρακόσια, καὶ τῶν κοπαδιῶν φυλάχτορα ἐπὶ Πάνα,

Ἄν ἀγαπᾷς τὸ Μαινάλο καλόγγωμος φανίσου,

Ἀφίνοντας τὸ πατρικὸ τὸ δάσος, Τεγεαίε,

Καὶ τοῦ Ἀνκαίου τὰ βουνά· καὶ τῆς ἑλλῆς εἰσέτρεα,

Καὶ σὸ παιδὶ ποῦ ἀνάδειξες τὰ γυνυστροπὸ τάλετρι,

Καὶ σὸ Σιλβάνε, ποῦ κρατεῖς χοῖδ κνυρασιόσκι

Σύρριζο· καὶ ὀλοι σας θεοὶ καὶ θέανες ἀντάμα,

Ποῦ εἰργετὲ τὰνάβλεμμα πρόθυρα στὰ χωράφια,

Καὶ νέους θερέφετε καρποὺς χωρὶς κανένα σπόρο,

Καὶ χύνετε ἀρετὰ πολλὲς βροχάδες οὐρανόθε·

Καὶ τέλος καὶ σὺ, Καίσαρα, ποῦ γλῆγορα θὰ σ' ἔχουν

Δὲν ξέρω τῶν ἀθάνατων ποιὸν σύλλογον, εἴτε θέλεις

Νᾶξεις φροντίδα γιὰ τὴ γῆς, νὰ κυβερνᾷς τὰς χώρες,

Καὶ σὲνα νὰ παραδεχτῆ τῆς τρικυμίας ἀφέντη

Καὶ τῶν καρπῶν δημιουργὸν ἢ τρισμεγάλῃ σφαίρα·

Εἴτε καὶ ἂν ἔρθεις σὰ θεὸς τοῦ ἀπέραντου πελάγου,

Κ' οἱ ναυτικοὶ τὴ χάρη σου μονάχα προσκυνήσουν,

Καὶ σὲ λατρεύει ἡ ἀκρόκοσμη Θούλα, καὶ σ' ἀγοράσει

Μ' ὄλα τὰ κῆματα γαμπρὸν ἢ Θέτιδα δικὴ τῆς·

Εἴτε καὶ μὲ τοὺς ὄχιμους τοὺς μῆνες σμίξεις, ἄστρο

Καινούριον, ἐκεῖ ποῦ ἀνάμεσα σιᾶστρο τῆς Ἐριγόνης

Καὶ σὲς χεῖλές ποῦ ἀκολουθοῦν εἶνε ἀνοικτὸς ὁ τόπος,

(Ὁ φιλογισμένος ὁ σκορπιὸς μαζεύει ἀπὸ τὰ τώρα

Ὁ ἴδιος τὰ βραχιόνια του, καὶ τοῦρανοῦ σ' ἀφίνει

Περσότερον ἀπὸ τὸ σωστὸ μοιράδι) ὅ,τι καὶ ἂ θᾶσαι,

(Τὴ βασιλῆ τὰ Τάρταρα δὲν πρέπει νὰ σ' ἐλπίζουν,

Μὴ σοῦρθε τόσο φοβερὸς πόθος νὰ βασιλεύεις,

Ἄν καὶ θαμάζουν οἱ Ἕλληρες τὰ Ἡλυσιακὰ λιβάδια
Κ' ἡ Περσεφόνη ἀρνήθηκε τὴ μάγνα ν' ἀκολουθήσει,
Ποῦ τὴ ζητοῦσε) στρέξε ἐπὶ τ' ἀπόκοτο ἄρξιμά μου
Καὶ δὸς τον δρόμον εὐκόλο, καὶ βιάζε μαιζὴ μου
Σπλαχνιστικὸς γιὰ τοὺς γεωργοὺς τοὺς ἄγνωστους

[τῆς στράτας,

Καὶ μὲ δέησες σννεϊθήσε νὰ κράξωσι ἀπὸ τώρα.

Μὲ τὴν καινούριαν ἄνοιξη σὰ νερολιᾶζει ὁ πάρος

Στὰ θολωμένα τὰ βουνά καὶ μὲ τᾶρε κλύονε

Ὁ σάπιος σβῶλος, παρεντὲς ξεμένο τὸ δαμίλι

Στὸ πλακωμένο τάλατρο τὸ μονογγιτὸ ἄς μοῦ ἀρχίσει,

Κι' ἄς μοῦ ξαστράφει τὸ γυνῆ σ' ἀέλικι τροχισμένο.

Μονάχα ἡ γῆς, ποῦ δύο φορὲς ἦλο γρηῖ καὶ κρηῖ,

Στοῦ δουλεντῆ τὰχόστρατον τοὺς πόθους ἀπαντᾷ·

Κενοῦ τ' ἀμπάρια ἐσκεύρωσεν ὁ ἀμέτρητος ὁ θέρος,

Πρὶν ὅμως σκίσει σίδερον τ' ἄγνώριον χωράφι,

Νὰ μάθουμε τοὺς ἄνεμους θὰ λάβουμε τὴν ἔγνοια

Καὶ τοῦρανοῦ τὰ διάφορα σννήθεια καὶ στοὺς τόπους

Τὴ δουλέναν οἱ παλαιοὶ καὶ τί εἶναι φησικὸ τους,

Καὶ κάθε μέρος τί γενᾶ καὶ τί τὸ κάθε ἀρνεῖται.

Ἐδῶ προκόβουν τὰ σπαρτὰ καὶ ἐκεῖ τ' ἀμπελίον κάλλιον,

Κι' ἄλλοι τῶν δέντρων οἱ κροτοὶ καὶ προσιύζουν

[χόρτα

Ἀποστάχτα. Μὴ δὲ θεωρεῖς ποῦ οἱ τριφεροὶ Σιβαῖοι

Μᾶς στέρνουν τὰ βουτᾶνι τους, ἢ Ἰνδία τὸ γίλντιοι τῆς,

Ὁ Τυμῶλος κρόκον ἀρώματι καὶ οἱ Χάλυβες οἱ ζόρκοι

Σίδερον; Καὶ φαρμακερὰ καστέρεια στέρνει ὁ Πόντος,

Κ' ἡ Ἰππερο τῶν Ὀλυμπιακῶν πουλιῶν τῆς τὰ

[βράγια.

Ἡ Φύση ἀμέσως πρόβαλε σὲ διορισμένους τόπους

Τοὺς νόμους τοῦτους καὶ ἔγραψε σννήθεις ἀναιώμιες,

Ἄμα ποῦ ὁ Δευκαλιώνας στὸν ἀδειανὸν τὸν κόσμον

Τὲς πέτρες ἐπρωτόρριξε ποῦ γίνηκαν ἀνθρώποι,

Τὸ γεννοβόλι τὸ σκληρό. Λοιπὸν ὁμορὸς ἄς γέρονται

Τῆς γῆς τὴν ὄψη τὴν παχιά τὰ δυνατὰ δαμίλια,

Δίχως νὰ χάνεται ὁ καιρὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες

Τοῦ χρόνου, καὶ τὸ σκορπιστὸ τὸ καλοκαίρι ἄς βράσει

Μὲ τῶριμον λιούρι του τοὺς σβῶλους ποῦ ἀπομένουν,

Ἄλλὰ ἂ δὲν εἶνε γόνιμο τὸ χῶμα, τότες φτάνει

Νὰ τ' ἀλαφρώσουν ἀλλοκερὲς ριχὸι σὰ βράνει ὁ

[Ἀρκτοῦρος.

Θάπνιγε ἄλλοιῶς τοὺς γελαστοὺς καρποὺς ἐκεῖ τὸ χόρτο,

Κ' ἐδῶ στὸν ἄμμον τὸ φτωχὸ θάφνεγε ἡ λίγη ρότια·

Κι' ὁμοίως σ' ἀντικατάλλαγες χρονίες δὲ θὰ

[δουλεύεις

Τὸ θερισμένο πύργωτο χωράφι καὶ θ' ἀφήκει

Στὴ σκόλη νὰ δυναμωθοῦν οἱ μουδιασμένοι κάμποι,

Ἡ, μ' ἄλλο ἀστέρη, κίτρινο σιᾶρι θεὸ νὰ στείρει

Ἐκεῖ ὅπου πρὶν ἐθέρισε τῶσπιον τὸ προκομμένο

Στὸ βροντερὸ λαβίδι του καὶ τὴ λιανὴ τὴ γέννα

Τοῦ λαθυριοῦ καὶ τοῦ πριζοῦ τοῦ λουμπανιοῦ τὰ

φλέστρα

Τὰ κάλωπα, καὶ τὸ λογγὸ ποῦ δλόγγρα ἀνηχοῦσε
 Γιατὶ τὰ λιναρόφυτα συγκοῖνε τὰ χωράφια,
 Κεῖνε κ' οἱ σπόροι τοῦ βρωμοῦ, καῖνε κ' οἱ πα-
 [παροῦνες,

Ποῦνε μὲ τοὺς Αθηναῖκοὺς τοὺς ἕπνοὺς μοσκειμένες.
 Μὰ σὰν ξολλάξεις τὲς σποριεὲς τοὺς κόπους σου
 [εὐκολαίνεις,

"Α μοναχὰ δὲν ντρέπεται τὸ χῶμα τὸ ἀναμμένο
 Νὰ τὸ χορτάσει κοπιεὲς παγεῖς καὶ στὰ χωράφια
 Τὰ ξεπεσμένα ἀνάθυρες νὰ ρίξεις στάχτες" κ' ἔτσι,
 Ἄλλάζοντας καὶ τοὺς καρπούς, οἱ κάμποι ξεμουδιαίνον
 Κι' ὡς τόσο οὔτε τὸ δόσιμο τῆς γῆς τῆς χερσωμένης
 Δὲν ἀπολείπει. Τὸ συγρὸ σφύρει κ' ἔλα οἱ κάμποι
 Ν' ἀνάφονται καὶ τὰλαφρὰ τὰ χέρια νὰ κάψουν
 Οἱ φλόγες ποῦ τριζοκοποῦν, εἶτε γιατί ἀπὸ κεῖθε
 Τὸ χῶμα παίρνει δύνამες κρουφῆς καὶ πλούσιο
 [θρέμμα,

Εἶτε γιατί μὲ τὴ φωτιά τοῦ ξεθυμαίνον ὄλες
 Οἱ κακοῦνες κ' οἱ δριγητες οἱ ἀνέφελες σὰν ἴδρος
 Βγαίνουν, ἢ ποῦ περσότερους δρόμους καὶ φουσητήρες
 Κλειστοὺς ἀνοίγει ἢ ζεστοῖσι, κ' ἔτσι τὸ νῖδ χορτάρι
 Παίρνει χυμούς, ἢ καὶ γιατί φρύγει περσὰ καὶ σφίγγει
 Τὲς φλέβες τὲς δρθάνοιχτες, κ' ἔτσι ἢ λιωνὴ ψυχάλα,
 ἢ ἢ μπόρεση ἢ δεινότερη τοῦ ἡλιου τὰ φωτισμένου,
 ἢ καὶ τὸ κρύο τὸ ψιλὸ τῆς μπόρας δὲ θὰ βλάπτουν.

Πολὺ βοηθαίει κ' ὄλας τῆ γῆς ὄποιος μὲ τὲς
 [ἀξίνεις

Τοὺς σβόλους τοὺς ἀσάλευτους συντριβεῖ κ' ἀπὸ πόνου
 Σέρνει τὰ βέγγια πλεχτά, (τοῦ κάκου δὲν τηράζει
 Ἐκείνον ἀπὸ τὰ ψηλά τοῦ Ὀλύμπου ἢ ξανθομάλλα
 Δήμητρα) κ' ὄποιος, γέροντας λοξὰ τὸ ἄλετρι, πάλι
 Χαλὰ τὲς ράχες ποῦ ἄσκωσε στὰ σιάδια τὰ σκιαμένα
 Καὶ σκάπτει τὸ συγρὸ τῆς γῆς κ' ὄργωνει τὰ χωράφια.

Προσενκηθῆτε, δουλευτές, γιὰ βροχερὰ ἡλιοστάσια
 Καὶ γιὰ χειμῶνες ξάστερους. Στὲς σκόνες τοῦ χειμῶνα
 Τὰ στάγια εἶνε πασίχαρε, χωράμενος κ' ὁ κάμπος :
 Εἶνε χωρὶς ὄργωματα περήφανη ἢ Μυσία

Τόσο, κ' αὐτὰ τὰ Γάργαρα τοὺς θέρους τους διαμύζουν.
 Τι θεὸ νὰ πῶ γιὰ κείνον, ποῦ, σὰν ἔριξε τὸ σπόρο,
 Ἄγέσως τὰ ἡμερώματα διβαίνει καὶ γκεμίζει
 Τὲς σωριασμένες χοῦμουλες, πούχουν περίσσιο πάχος,
 Καὶ τὸ ποτάμι στὲς σπορὲς ἀπέκειθε ὀδηγáει,
 Καὶ τὰ τραφούλια ποῦ ἔπακοῦν, καί, σὺντα ὁ κάμπος
 [βράζει

Ξερός, μὲ ἐτοιμοθάνατα χορτάρια, νὰ τὸ κῆμα
 Ἄπὸ τοῦ ὄρθου μονοπατιῦ τὸ χτένι κατεβάζει ;
 Ἐκεῖνο πέφτει ἀνάμεσα στοὺς τροχισμένους βράχους

Καὶ βγάζει ἓνα μουρμούρισμα βραχνὸ καὶ θαραπέυει
 Τὰ διασπόμενα χῶματα μὲ τὸ ἀναβρύσισμά του.
 Καὶ τί γι' αὐτὸν ποῦ τῶν σπαρτῶν τὸ θῦμα νὰ
 [βόσκουν

Στὸ χορτάρι τὸ ἀπαλὸ τὰ πρόβατὰ του ἀφίνει
 Ἄμείσως ἔμα τὰ φυτὰ ταυλάκια τους σκεπάσουν,
 Μήπως τὰστάγια τὰ βασιὰ ξεγύρουν τὰ καλάμια ;
 Καὶ τί γι' αὐτὸν ποῦ ὄσα νερὰ συμμάζεψαν οἱ βάλτοι
 Μακρὰν ἀπὸ τὲς χοῦμουλες τὲς πισοριεὲς ξεσπάει,
 Σὰ μάλιστα στοὺς ἄστατους τοὺς μῆνες τὸ ποτάμι
 Ξεχειλισμένο χύνεται καὶ πλημμυρᾷ, τὰ πάντα
 Σκεπάζοντας μὲ βούρβουρες, κ' ἔτσι σὰν ἴδρος νότιες
 Χλιαρὲς ἀπὸ τὲς βαθουλὲς τὲς λίμνες ξεθυμαίνον ;
 Μὰ ἐνῶ ὄλα αὐτὰ ἐδοκίμασαν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων
 Καὶ τῶν βοῶιδιῶν στὸ δούλεμα τῆς γῆς, δὲ βλά-
 [βονν ἴγο

Καὶ τοῦ Στρυμῶνα οἱ γερανοὶ κ' οἱ ἀχόρταγες οἱ χῆνες
 Καὶ μὲ τὲς ρίξες τὲς πικρὲς τάντιδ' καὶ ζημιόνον
 Κ' οἱ ἴσκιοι. Δὲ βουλήθηκεν ὁ ἴδιος ὁ πατέρας
 Ἐδκόλους τοῦ καλλιεργημοῦ τοὺς τρόπους καὶ μὲ τέχνη
 Πρῶτος τῆ γῆς ἐσκάλασε, τοῦ ἀνθρώπου μὲ φροντίδες
 Τὰ φρένα παροξύνοντας, καὶ τὰ βασιλιά του
 Δὲ θέλησε νὰ χανοχοῦν σ' ἓνα βαρὺ κοιμησι·
 Γεωργοὶ τῆ γῆς δὲν ὄργωναν πρὶν κυριαρχῆσαι ὁ Δίας,
 Καὶ μήτε κὰν δὲν ἔκριναν σωστό νὰ σημαδεύουν
 Τοὺς κάμπους ἢ μὲ τέρμονες νὰ τοὺς ἀποχωρίζουν.
 Τὸ χρῆσιμο γιὰ τὸ κοινὸ καθέναν ἐζητοῦσε
 Κ' ἐνῶ δὲ γύρευε κανεὶς, ἢ ἴδια ἢ γῆς τὰ πάντα
 Ἐδινε προθυμώτερα. Κακὸ φαρμάκι ἐκεῖνος
 Ἐχάρισε στὰ σκοτεινὰ σερνόμενα· στοὺς λίκους
 Ν' ἀρπάζουν τοὺς ἐπρόστοψες, τῆ θάλασσα νὰ σιέται·
 Καὶ τῆ φωτιά ἐξεμάκρυνε, κ' εἶναξε ἀπ' τὰ φύλλα
 Τὸ μέλι, κ' ἔσταμάτησε καὶ τὰ κρασιὰ ποῦ ἔτρεχαν
 Στὰ ποταμάκια ἐδὸ κ' ἐκεῖ, γιὰ νὰ μορφοῦσαι ἢ χρεῖα
 Μὲ στοχασμὸ τὲς διάφορες τὲς τέχνης γάλι γάλι,
 Καὶ τὸ χορτάρι τοῦ σταριοῦ σταυλάκι νὰ χαλέψει,
 Καὶ τὴν κρουμμένη τῆ φωτιά νὰ τὴν ξεπελεκῆσαι
 Ἄπὸ τὲς στρυναρόφλεβες. Κ' οἱ ρεματιεὲς γρικῆσαν
 Τότες γιὰ πρώτη τους φορὰ τοὺς κρηφωμένους
 [σκήθρους·

Κ' ὕστερα ὁ ναύτης μέτρησε κ' ὄνόμασε τὰστάγια
 Πούλια κ' Ἰάδες καὶ λαμπρὴν Ἀρμυῶνα τοῦ Δυ-
 [κάωνα·
 Κ' ὕστερα βεῖγε ὁ ἀνθρώπος πῶς κνημιῶνται τ' ἄγρια
 Μὲ τὲς θηλιεὲς, καὶ πῶς μ' ὄξιους γελιῶνται, καὶ πῶς
 [πρέπει
 Νὰ περικλεῖ μὲ τὰ σκηνὰ τοὺς λόγγους τοὺς μεγάλους.

Καὶ τοῦ πλατειοῦ τοῦ ποταμοῦ τὸ κῆμα τόρα δέξνει
 Ἄλλος μὲ τὸν πεζόβολο καὶ σκίζει το ὡς τὰ βάρη,
 Κι ἄλλος τραβᾷ ἀπ' τὸ πέλαγο τὸ νεπερὸ του δέχτη·
 Τὸ σίδερο τ' ἀλίγιστο καὶ τὸ ἠχερὸ λεπιδὸ
 Τοῦ πριονιοῦ ἦρθαν ἔπειτα—τὶ οἱ πρῶτοι μὲ τὲς σφῆ-
 [ρες

Τὸ ξύλο τὸ κολλοσιζοτο κοιμμάτιζαν—καὶ τέχνης
 Ἐπειτα ἐβγήκαν διάφορες. Κόπια ἀπεικὰ καὶ γτόχι,
 Ποῦ σερῶγει σ' ἔργατα βορειά, κατὰβλεσαν τὰ πάντα.
 Δίδαξε πρώτη τοὺς θνητοὺς ἢ Δήμητρα νὰ σκάπτουν
 Τῆ γῆς μὲ σίδερο, ἔμα ποῦ κόψομα καὶ βολύνια
 Λιγότερα σ' ἄγιο δορυμὸ κ' ἀννήθηκε ἢ Δωδώνη
 Θρόγμα· ἀμέσως ἔριξαν καὶ τῶν σταριῶν οἱ ἀρροῦ-
 [σιες,

Κ' ἔτσι μελοῦρισμα κοκὸ τὶ φέλοτρα κατατρώει,
 Καὶ στὰ χωράφια τὰ ὄκητὰ θροῦνται τ' ἀγκάδι·
 Χαλὰ τὸ γέννημα τρυχὸ λογγάρι ξεφτερῶνει,
 ἢ κολληταῖδα, ὁ κιάδωνας, καὶ βασιλείουν ἀγρες
 Ἄτυχες κ' ἀγροῦβρομος μὲς στὴ σπαρτὰ ποῦ λάμπουν.

Γιὰ τοῦτο ἢ δὲν ξεκνηγᾷς μὲ τὰ τασπὰ τὸ χόρτο
 Ἄδιάκοπα, κ' ἂν τὴ πονιλὶ δὲ σκιάζει μὲ τοὺς κρότους·
 Κι ἂ μὲ κασάρη τὲς ἰσκιεὲς τοῦ ἀνῆλιου τοῦ τόπου
 Δὲ λιγοστεύεις, καὶ βροχὲς μὲ τὰματα δὲν κρᾷζει,
 Ὄργον! τοῦ κάκου θὰ τηρῆς ξένους σωροὺς μεγάλους,
 Καὶ σειῶντας στὴ θρυμὸ τὸ ἴδρὸ τῆς πείρα θὰ πραινί-
 [ρεις·
 (Ἄκολουθεῖ)

ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Φίλε «Νοῦμα»,

Ἄφου μὲ δέχτηκες στὸ σπίτι σου, μούδωσες
 τὴν καλύτερη θέση, καὶ πῆρες καὶ τὴν περισπωσὴ
 μου, θὰ πῆ πὸς σίλος εἶσαι· δέξου λοιπὸ σὲ παρα-
 καλῶ κ' αὐτὴ μου τὴν ἀπάντησιν στὴν κ. Εὐφάνη
 Δεντρινεῦ, ποῦ τόσο μὲ χτυπάει γιὰ «τὸ φρέμα
 τῆς νύφης».

Δὲν μπορῶ νὰ ρίξω νὰ μοῦ κολλήσουνε μουστάκι,
 καὶ μάλιστα στριμένο, χωρὶς νὰ διακρυφθῶ. Πο-
 λὺ λυποῦμαι λοιπὸ ποῦ ἀναγκάζομαι νὰ χαλάσω τὸ
 χατίρι τῆς κυρίας, ἀλλὰ μουστάκι δὲν ἔχω ὅσο γιὰ
 κεφαλάκι Παριζιάνικο, πρέπει νὰ μὴ γνωρίζη κανεὶς
 τὲς Παριζιάνες, γιὰ νὰ νομίζη ὅτι ὄλες μόνον κεφα-
 λάκια ἔχουνε. Εἶναι πολλὰς ποῦ ἔχουνε κεφάλια, καὶ
 μάλιστα κάτι περισσότερον ποῦ ἔχουν καὶ καρδιά !
 Καὶ πρῶτα πρῶτα, δὲν εἶπα ποτὲ πὸς ἢ πρην-

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΣ ὙΛΙΣΜΟΣ

(Οἰκονομικός, ἱστορικός ὕλισμός)

Μονισμός—Δυϊσμός. Ὅλα τὰ φαινόμενα μπο-
 ρεῖ κανεὶς νὰ τὰ ἐξηγήσῃ μὲ δυὸ τρόπους : ἢ ὑπάρ-
 χοντάς τα σὲ μιὰ μόνον θεμελιώδη ἀρχή, ἢ τὸ ἐ-
 ναντίο σὲ δυὸ τέτοιες συνυπάρχουσες μαζί. Ὅλοι ὄ-
 σοι παίρνουν ὡς βᾶση μιὰ μόνον ἀρχή (ὕλιστικὴ ἢ
 πνευματικὴ ἀδιάφορο) ὀνομαζόντακ' συνήθως : μονι-
 σταί, ὄσοι δυὸ : δυϊσταί. Ὁ συνεπὴς λοιπὸν μονιστῆς
 πρέπει νὰ παίρῃ μόνον μιὰ βᾶση : ἢ τὴν ὕλη ἢ τὸ
 πνεῦμα. Δηλαδή ἢ νὰ παραδέχεται ὡς μόνον ὑπάρ-
 χουσα τὴν ὕλη, καὶ ὄλα τὰ φαινόμενα, ἀκόμα κ' αὐ-
 τὰ τὰ καθαρῶς πνευματικά, νὰ τὰ θεωρῆ ὡς ἰδιό-
 τητές τῆς, ἢ τὸ ἐναντίον ὡς μόνον ὑπάρχον νὰ πα-
 ραδέχεται τὸ πνεῦμα, καὶ ὄλα τὰ φαινόμενα, κ' αὐ-
 τὰ ἀκόμη τὰ καθαρῶς ὕλικα, νὰ τὰ θεωρῆ ἐκφάν-
 σεις τοῦ τελευταίου. Ἄπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ οἱ ἐν-

θουσιώδεις ὕλισται Γόλμπαχ καὶ Ἐλβέτιος, Βύχνης
 καὶ Χαϊκελ εἶναι τόσο μονισταί, ὅσο κ' ἓνας αὐστη-
 ρὸς ἰδεαλιστῆς Λαίβνιτς ἢ Βέρκλεϊ. Ὅλοι αὐτοὶ εἶ-
 ναι συνεπεῖς μονισταί. Ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο μὲ τοὺς
 δυϊστὰς. Κι αὐτοὶ παραδέχονται πῶς ὕλη κ' πνεῦ-
 μα ὑφίστανται· καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητα καὶ
 διαφορετικὰ μεταξύ των, ἀλλὰ τὰ φαντάζονται συν-
 υπάρχοντα. Ὁ ἄνθρωπος π. χ. κατ' αὐτοὺς συνί-
 σταται ἀπὸ ὕλικὸ σφαιρτὸ σῶμα καὶ πνευματικὴ ἀ-
 θάνακτη ψυχὴ ! Πῶς ὄμως αὐτὰ τὰ δυὸ ἀνεξάρτητα
 καὶ διαφορετικὰ πράγματα συνυπάρχουν κ' ἐπιδρῶν
 τὸ ἓνα στ' ἄλλο, ποῦ ἀρχίζουν καὶ ποῦ τελειῶνουν
 τὰ σῶνά τους, αὐτὰ ὄλα οἱ δυϊσταὶ δὲν κατόρθω-
 σαν ἀκόμη νὰ τὰ ἐξηγήσουν μὲ τρόπο ὅπως δῆποτε
 ἱκανοποιητικὸ καὶ πειστικὸ κ' ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι τὸ
 πρῶτὸ μέρος τῆς θεωρίας τους. Γιὰ τοῦτο ὁ μονι-
 στὸς φάνεται συνεπέστερος καὶ ἱκανώτερος νὰ πείσῃ
 τὰ δυνατὰ μυαλά, ἂν καὶ ὁ δυϊσμός ὡς τὰ σήμερα
 εἶναι πῶς πολὺ διαδομένος καὶ μποροῦμε νὰ τὸν ὀνο-
 μάσωμε τὸ μόνον σύστημα ποῦ ἐπικρατεῖ ἐπιστήμως·
 γιὰ ποῖό λόγο, δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς μας νὰ τὸ θέσω-
 με σήμερα.

Ὄχι τόσο, ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὸ δυϊσμό, ὡς
 πολὺ ἀκροσφαλὲς ἔδαφος γιὰ τὸ χτίσιμο στεριοῦ οἰ-

κοδομήματος, θὰ περιορισθοῦμε μόνον στὸ μονισμό μὲ
 τὲς δυὸ μεγάλας του ὑποδιαιρέσεις : Ἰδεαλισμὸ καὶ
 ὕλισμὸ, θεωρῶντας ἰδεαλιστὰς ὄλους ὄσοι ὡς βᾶση κ' ἢ
 θεμελιώδη ἀρχὴ τῶν φαινομένων παίρνουν τὸ πνεῦ-
 μα, ὕλιστὰς ὄσοι παίρνουν ὡς τέτοια τὴν ὕλη.

Μεταφυσικὴ καὶ διαλεκτικὴ μέθοδος. Δὲν ἀρκεῖ
 ὄμως μόνον νὰ γνωρίζη κανεὶς τὴ βᾶση τῶν φαινομέ-
 νων, τὴν ὑπόστασιν καὶ φύσιν τῶν πραγμάτων, νῶν-
 τας τὴν μὲ τὴν ἰδεαλιστικὴ ἢ ὕλικὴ μορφή τῆς.
 Πρέπει ἐκτὸς αὐτοῦ νὰ γῆ ὀρισμένη παράστασις τῆς
 κατὰστάσεως καὶ πορείας τῶν πραγμάτων καὶ φαι-
 νομένων. Δηλαδή νὰ τὰ φαντάζεται ὑπάρχοντα κατὰ
 ὀρισμένο τρόπο καὶ μὲ ὀρισμένες σχέσεις ἀναμεταξύ
 τους (μένουν δηλ. στάσιμα ἢ κινῶνται, εἶν' ἀνεξάρτητα
 κ' ἔχουν σχέση μεταξύ τους κτλ.). Κ' ἐδῶ μὲς πα-
 ρουσιάζονται πάλι δυὸ τρόποι, μὲ τους ὄποιους μπο-
 ροῦμε νὰ φαντασθοῦμε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμά-
 των : ὁ μεταφυσικὸς καὶ ὁ διαλεκτικὸς (κατὰ τὸν
 Ἐγελ). Ὅσοι μεταχειρίζονται τὸ μεταφυσικὸν τρόπον
 τοῦ σκέπτεσθαι (ὕλισται ἢ ἰδεαλισται ἀδιάφορο),
 φαντάζονται τὰ πράγματα μᾶλλον ὡς στάσιμα, ἀ-
 ποκρυσταλλωμένα, ἄσχετα ἀναμεταξύ τους κ' ἐντε-
 λῶς ἀνίκανα νὰ μεταδοῦν ἀπὸ τὴ μιὰ κατάστασιν

κηπέσσα Μποναπάρτη, έπρεπε να παρουσιασθή κα-
κοντυμένη, και με κακοκομένο φόρεμα. Και τί κα-
λύτερο από ένα ρούχο απλό, κλοφορεμένο, που πέ-
φτει άπλά και μαλακά, κοντυλοζουγραφίζει, και
κάνει επιθυμητό ένα όμορφο κορμί; Μόνο μια μα-
τιά άν ρίξη κανένας άπάνω στάθανάτα άγάλματά
μας θά τό μάθη και μου φαίνεται πικράξενο, πώς
μια Έλληνίδα άναστημένη στην όμορφή δέν τό ξέ-
ρει· κ' έχει και τόση κακή ιδέα για τόν Έλληνικό
λαό, που νομίζει πως μόνο με τά γυαλιστά και τά
χτυπητά ένθουσιάζεται, και πως την άληθινή όμορ-
φιά, που είναι: από άπλότη και από χάρη, δέν τή
νώθει.

Ναι βέβαια τήν κατηγορώ τή νύφη που ζόδεψε
πεντακόσιες χιλιάδες για τό φόρεμά της, ίσια ίσια
γιατί όντας νέα και χαριτωμένη, δέν είχε άνάγκη
από τόσο βαρύ λούσο για νάνάψη κ' ένθουσιάζη τό
λαό! Και τί τονέ μέλει τό λαό για τά διαμάντια
και τά κεντήματά της; Μήπως έβγαλε τίποτα στην
τζέπη του; Όλ' αυτά γίνανε κι άγοραστήκανε στην
Εύρώπη, όπως και ό,τι άλλο μεταχειρίζονται οι Βα-
σιλιάδες και τά Βασιλόπουλα.

Ό Έλληνικός λαός ζοδεύει μά σε σοδεύει.

Μούκανε μεγάλη έντύπωση ή άπάντηση που έ-
δωσε, όταν έδω και μερικά χρόνια, πήγε κ' επισκέ-
φτηκε στο Ζάπειο τά έργόχειρα, ένα Βασιλόπουλο
που είτανε για να παντρευτή με μια πλούσια πάλε
νύφη, και του προτείτανε να παρχγγείλη άσπρόρου-
χα. «Εγώ, είπε, τά δικά μου τέκνα όλκ στην Εύ-
ρώπη!» Κ' οι φημερίδες μας τό γράφανε για ζυ-
πνάδα!!!

Άλλά νομίζω πως φεύγω από τό ζήτημα·
παίρνω λοιπόν πάλι τή σειρά κι άπαντώ στην κυ-
ρία. Βέβαια κ' ή Σταχτοπούτα κάποτε άφισε τή γω-
νιά και φόρεσε τά χρυσά της πασουμάκια. Για μια
Σταχτοπούτα είναι φυσικό να ζυπαστή και να θέλη
να φανή καμιά φορά πως κάτι είναι· κι αυτή ή καη-
μένη! Μά μια Πριγκηπέσσα που τή μοιράνανε οι
μοίρες σε γεννήθηκε και της δώσανε όλα τά χα-
ρίσματα, μάλιστα φροντίσανε γι' αυτήν πολύ πρι
γεννηθεί, και της δώσαν'έναν πρόγονο που δούλεψε
να της κάνει μέγα όνομα, τό Ναπολέοντα! κ' ένκ
που δούλεψε για να της κάνει μέγα βίος, τό Φραγ-
κίσκο Μπλάν, που μεγάλωσε μες στα καλά κ' έλα-
βε φιλή άνατροφή, δέν ζυπαζέτ' έτσι εύκολα μ' ένα
πλούσιο φουστάνι! Και τά γυναικία νευράκια και
τή ματαιοδοξία τή νικάει με τά εύγενικά της αι-

στήματα. Κι αφού ήρθε νύφη όχι μόνο ένου γαμπρού
άλλά κ' ένου λαού! νομίζω πως έπρεπε του πρώτου
να δείξη τήν άγάπη κι άγνότη της με τό άσπρο
φόρεμα και τάπλά άσπρα λουλούδια στα μαύρα της
μαλλιά, και στο δεύτερο τήν πονεσιά και τήν κα-
λσύνη της με τά πλούσια της άγαθά.

Έτσι τό κρινω εγώ, κι άς μήν έχω και μου-
στάκι, και πιστεύω ότι κ' ή πριγκηπέσσα Μπονα-
πάρτη έτσι τό αιστάνεται, γιατί έχω άκουστά πως
είναι καλή κοπέλλα, μά πως θά της δώσανε κακή
συβουλή και τήν άδικήσανε, κείνοι που της είπανε
πως με τά πολλά καπέλλα και με τίς ρεκλάμες θά
κέρδιζε τή συμπάθεια του Έλληνικού λαού.

Παρίσι 14/27 του Γενάρη 1908.

Η ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

[Στή στήλη τούτη ο «Νουμάς», από δω κι όμπρός, θ'
ανάφερνει σύντομα σύντομα κάθε τι που γράφεται ή που
γίνεται για τό γλωσσικό μας ζήτημα. Τώρα τελευταία ή
συζήτηση για τή γλώσσα πήρε όρμηό σε κάθε μέρος Έλ-
ληνικό, κι αυτό άποδείχνει πως ό άγώνας τω δημοτικι-
στώδων άρχίζει να ριζοβολά και κει ακόμα που ίσαμε προ-
γίες είτανε γνωστό πως ή Άλήθεια δύσκολο πολύ θά στε-
κότανε να βρεί φωτισμένα μυαλά που θάν τή δεχόντανε. Για
τούτο παρακαλούμε κάθε δημοτικιστή να μάς στέλνη ό,τι
του πέφτει στα μάτια για τό ζήτημα, κ' έτσι ελπίζουμε
ή στήλη τούτη να κλείσει, σε να πούμε, μια μέρα όλα τά
ιστορικά του έννοσητήριου άγώνα μας].

Στήν Πόλη. Ό «Έλληνικός Φιλολογικός
Σύλλογος» της Πόλης, βάλθηκε τόν τελευταίο αυτό
καιρό να ζετάση σε σειρά συνεδριάσεις: «Τίνες αι
παρ' ήμιν παρατηρούμεναι: έλλείψεις έν τή διδασκα-
λία των άρχαίων Έλλήνων συγγραφέων έν τή μέση
εκπαίδευσει». Τό θέμα έννοείται, ζαπλώθηκε στην συ-
ζήτηση κ' έλεισε μέσα όλο τό εκπαιδευτικό ζήτη-
μα. Οι διάφοροι δασκάλοι και κηνατήροι της Πό-
λης, φλυκρήσανε άπάνου σ' αυτό κάμποσο, και στο
τέλος βγάλανε τό γενικό συμπέρασμα, πως σήμερα
δέ διδάσκεται όπως πρέπει στα σχολεία ή Άρχαία
γλώσσα, και πως οι άπόφοιτοι τω σχολειώνε βγαί-
νουν αήμιμαθείς, για να μήν πούνε άμαθείς». Σπολλάτη τους, που τό άνακαλύφανε ύστερα από
τόσον καιρό! Άς κοιμηθούνε τώρα κάμποσο, κι άμα
ζυπνήσουνε άς άνακαλύφουνε πάλε πως ή Άρχαία
δέν έχει κανένα πραχτικό σκοπό, και πως ή Νέα—

ή Ρωμική—είναι κείνη που θά φτερώση τά μυα-
λά των παιδιών μας...Κ' έτσι σαν επίλογος σ' όλη
αυτή τή συζήτηση, ήθε να άρθρω της «Κωσταντι-
νούπολης» που λέει πως για τήν ώρα άλλο ζήτημα
έπρεπε να κοιτάζουμε οι Πολίτες. Τό πως δηλα-
δή, εις τά αμεγαλώνυμα εκπαιδευτήρια, οίον τό έν
Πέραν Ζωγράφειον» έχουνε «είσχωρήσει» όπαδοί της
αβεβηλώσεως της άθανάτου γλώσσας» και «μολύνου-
σι τόν ιερόν περίβολον των ήμετέρων σχολών». Και
κράζει τους Θεούς και τους Δαίμονες, να τους αέκ-
διώξουν». Άς ήσυχάση ή «Κωσταντινούπολη» κι
ας μή χαλάει τήν καρδιά της. Έλπίζουμε γλήγορα
ν' αλλάξουν τά πράματα και ν' άποδειχτή ποιό
αμολύνουν» τό Γένος, οι δημοτικιστάδες δασκάλοι,
για ή βλακεία κ' ή στενοκεφαλιά των τέτοιω δη-
μοσιογράφων;

Στή Σύρον. Η φημερίδα «Νέα Σύρονη»
δέν έμεινε πίσω στις βρισίες από τήν άδερφή της
τήν «Αμάθεια» εναντίο τω δημοτικιστώδων. Αυ-
τό φαίνεται φούρκισε τό δικηγόρο κ. Ν. Έλευθεριά-
δη, και τόν έκαμε να δημοσιεύη μια δήλωση, πως
ό κ. Σηράκης, διευθυντής της «Ν. Σύρονης», του
ζήτησε 50 λίρες για να ύποστηρίξη στην συζήτηση
που άνοιξε τώρα τώρα εκει πέρα για τή γλώσσα,
τους δημοτικιστάδες. Κ' έτσι ή «Ν. Σύρονη» που
έβριζε αμίσθρα όργανα τόν Ψυχάρη, τόν Παλλη
και τους άλλους τιμημένους εργάτες της Ίδίας, ά-
ποδείχτηκε θεοφάνερα πως ή Ίδια είναι αμίσθρον
όργανον» και λούφαξε...Μά ή «Αμάθεια» που να
σαπάση! Έβγαλε πάλι στα φόρα τίς γνωστές ψευ-
τιές της, που άνάγκασε τόν κ. Έμμανουήλδη να
της τρίψη τά μούτρα με γεγονότα και κείμενα ά-
ποδειχνόντάς την πρώτης γραμμής ψεύτρα και κα-
κόπιστη.

Στόν Πύργο. Από άφορμή του καινούριου
βιβλίου του κ. Βασιλέντη «Αι τοί και λελέκια» ή
φημερίδα του Πύργου του Μωριά «Πατρίς» συβου-
λεύει τους δημοτικιστάδες να «επανέλθωσιν εις τήν
εύθειαν όδόν άφ' ής εξετράπησαν». Ό αγαθός άθρω-
πος πο τήγραψε αυτά πιστεύει πως έλυσε τό ζήτη-
μα, με λογής λογής άνοησίες που μάς πικράταξε.
Λοιπόν, κ.κ. δημοτιστάδες, πάψτε ν' άκούτε τόν
Ψυχάρη, τόν Παλλη, τόν Κρουμπάχερ και τους άλ-
λους σοφούς, κι ακολουθήστε τίς γνώμες του κ. Βα-
ρουξή! του καημένου του διευθυντή της «Πατρίς».

στην Άλλη, νάλλάξουν από τό ένα στ' άλλο κτλ. Τό
έναντίον οι όπαδοί της διαλεκτικής μεθόδου (ύλισται
ή ιδεαλισται άδιέφορο) φαντάζονται τά πράματα
σε άδιάκοπη κίνηση κ' εξέλιξη, μεταβαίνοντα άκα-
τάπαυτα άπ' τή μια κατάσταση στην άλλη, συν-
δεμένα με χίλιους δεσμούς άνκατεκξύ τους κτλ.
Όστε ένω όσον άφορξ τή βάση, έπόσταση και φύση
των πραγμάτων έχουμε τίς δύο υποδιαίρεσεις του
μονισμού: ιδεαλισμό και υλισμό, έξ'άλλου όσον άφορξ
τήν κατάσταση και πορεία των φαινομένων έχουμε τίς
δύο μεθόδους του σκέπτεσθαι: τή μεταφυσική και
τή διαλεκτική. Στο σύνολο λοιπόν μπορούμε ν' έχουμε
τέσσερες φιλοσοφικές διευθύνσεις, τίς ήποιες έπίρασε
ως τά τώρα ή εξέλιξη της φιλοσοφικής ιδέας:

- 1) μεταφυσικός ιδεαλισμός
- 2) » υλισμός
- 3) διαλεκτικός ιδεαλισμός
- 4) » υλισμός

Άς εξετάσουμε σύντομα καθέναν άπ' αυτούς.

Μεταφυσικός ιδεαλισμός. Άν άφήσουμε τόν άρ-
χαίο κόσμο με τους υλιστάς πολλές φορές φιλοσό-
φους του, όλος ό μεσαιώνας κ' οι νεώτεροι χρόνοι
σχεδόν ως τόν 17ον αιώνα έπλεαν στο πέλαγος του

θηρηκευτικού δυαδισμού ή τό πολύ του μεταφυσικού
ιδεαλισμού. Άτελεύτητες συζητήσεις περι ψυχής,
θηρηκευτική εξιδανικευτή της φύσεως του άνθρώπου,
θεοκρατική εξήγηση των φαινομένων της ζωής κτλ.
Τό πολύ πολύ καμιά ιδεαλιστική μονιστική εξήγη-
ση του σύμπαντος. Ό Βέρκελεϋ λ. χ. άρνείται τή
δυϊστική ύπόσταση του άνθρώπου και όλα τά υλικά
φαινόμενα τά θεωρεί άπλές εκρήσεις του πνεύματος.
Ό Λάιβνιτς επίσης δημιουργεί ιδεαλιστικό μονιστι-
κό σύστημα, βάζοντας βάση του τήν άσύλληπτη, ί-
δεώδη μονάδα, άπ' τήν όποία άποτελείται τό πόν.
Όσον άφορξ τήν εξήγηση των κοινωνικών φαινομέ-
νων, έννοείται έδω καθαρός μεταφυσικός
τρόπος του σκέπτεσθαι. Η ιδέα της εξέλιξης ούτε
μπορούσε καν να περάση στο νοϋ της τότε εποχής.
Όλα τους φαίνονταν στάσιμα, μόνιμα με σταθερή
μορφή διατυπωμένη άρχικώς. Στην εξήγηση της
παγκόσμιας ιστορίας δίνονται συνήθως θρησκευτικές
εξηγήσεις. Λίγες έκτακτες εξαιρέσεις (Βαϊον, Hob-
ber, Locke, Spinoza κλπ.) δέν μπόρεσαν βέβαια
να φέρουν άντιπερισπασμό στο δυϊστικό, σχολαστικό,
μεταφυσικό, έν γένει στάσιμο πνεύμα τής κατεζο-
χής στάσιμης εποχής, που είχε βάση τή στασιμό-
τητα των κοινωνικών, οικονομικών συνθηκών.

Μεταφυσικός υλισμός. Πρώτο ισχυρό ράπισμα στο
δυϊσμό και τό μεταφυσικό ιδεαλισμό έδωσαν οι γάλλοι
φιλόσοφοι του 18ου αιώνα Hobbach, Dela
Mettrie, Diderot, Helvetius κλπ. Αυτοί με
μεγάλη εύγλωττία και σαφήνεια χτύπησαν κατακέ-
φαλα τό δυϊσμό και ιδεαλισμό και άπόδειξαν καθα-
ρά τήν υλιστική ύπόσταση του άνθρώπου έν γένει.
Γι' αυτούς δέν ύπήρχε τίποτε τό υπερφυσικό, τίποτε
τό ιδεαλιστικό. Όλα υλικά εκδηλώσεις, φυσικοί και
χημικοί νόμοι! Οι ιδέες παράγονται από τόν εγκέ-
φαλο, όπως ή γολή άπ' τό σηκώτι. Οι ψυχικές εκ-
δηλώσεις δέν είναι άλλο τίποτε από «τροποποιημέ-
νες έντυπώσεις» του έξω κόσμου (sensations trans-
formées). Καθώς βλέπετε, άμειλικτος και συνε-
πής υλισμός, που χτύπησε κυρίως τό θρησκευτικό
δυϊσμό. Παράπερα όμως δέν προχώρησε και γι' αυτό
άκριβώς δε βάσταξε πολύ ή επίδρασή του. Για τήν
εξέλιξη της κοινωνίας, για τους νόμους της ζωής,
για τή βάση των κοινωνικών φαινομένων δε μάς εί-
παν σχεδόν τίποτε σοβαρό οι γάλλοι φιλόσοφοι του
18 αιώνα, κ' έδω άκριβώς είναι τό άδύνατο μέρος
τους κ' ή αίτία που λησμονήθηκαν τόσο γλήγορα.
Κι αυτοί όσον άφορξ τήν κοινωνική αντίληψη δέν
μπούσαν να βγούν έξω άπ' τίς μεταφυσικές πρα-

Στὴν Κέρκυρα. Ἡ φημερίδα «Μεταρρύθμιση» μ' ἕνα σύντομο, μὲ καλογραμμένο «Φιλολογικὸ σημεῖωμα» κρίνει τὸ καινούριον βιβλίον τοῦ Πάλλη «Ταμπουράς καὶ κόπανος». Τὰ ἔργα τοῦ κ. Πάλλη λείπει ἀτιμῶν τὰ Ἑλλ. Γράμματα καὶ μᾶς φέρνουν στὴ μελλάμενη ἔθνοσώστρα γλωσσικὴ ἀναγέννηση, καὶ πάντα ὀμπρὸς τὸ φωτεινὸ σημεῖον, ποὺ κοιτάζουσι μονάχα οἱ Ἐκκληστοὶ τοῦ ἔθνους. Στὸ τέλος δημοσιεύει κ' ἕνα τραγῳδι, τὴν «Κορφιάτισσα» ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Πάλλη.

Στὸ Βόλο. Ἡ φημερίδα τοῦ Βόλου «Ἐργατικὴ» ποὺ βγαίνει πέρα πέρα στὴ δημοτικὴ, μιλάει στὸ τελευταῖον φύλλον τῆς μὲ τιμητικώτατα λόγια γιὰ τὸ «Νουμάς». Ὁ «Νουμάς» λέει «δὲν εἶναι ἀπὸ τὶς φημερίδες ἐκεῖνες ποὺ προσκολλιώνται πίσω ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου πολιτικοῦ ποὺ ἤθελε τοὺς ρίξει μερικὰ ψίχαλα, μὰ μὲ θάρρος καὶ δύναμη πολεμαίει γιὰ τὴν Ἀλήθειαν, χτυπώντας ἀλύπητα κάθε πρόληψη, κάθε σαπίλα, κάθε ψευτιά».

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

(Ἀπὸ τὶς «Θρησκευτικὰς ἐντύψεις»)
Ἐκκλησία!

Τί ἐντύψεις καὶ τί ἀνάμνησες ἀπὸ τὸν ἱερό ἀφτόνε τόπο!

Ὁ παππᾶς, μὲς στὸ ἱερό, ντυμένος τὰ χροῦσά του ἄμφια, διαβάσει σιγὰ σιγὰ, καὶ μεῖς, οἱ μικροί, οἱ ὑπηρέτες του, ζεσταίνουμε τὸ ζέο καὶ φυσοῦμε τὰ κάρβουνα τοῦ θυμιατοῦ.

Οἱ ψάλτες, ὄζω, ψάλλουσι, μελωδικὰ μελωδικὰ, μὲ τὴν κατανυκτικὴν, μὲ τὴν λιγνὴ φωνή, τὴν παιδιακίαν.

Οἱ καντυλκνάφτες ἀνάβουν καὶ σβύνουν τοὺς πολυέλαιους, ποὺ ὁ πηγαίνοντος τους μᾶς ἐπαίρει τὸ νοῦ καὶ τὴν ψυχὴν.

Οἱ κωβγάδες, ἀναμεταξὺ μας, κ' οἱ λογομαχίες, ποῖς θὰ πῆ τὸ πιστεύω ἢ τὸ πάτερ ἡμῶν, ποῦ, βέβαια, τί θὰ ποῦνε δὲν τὰ νοιώθαμε.

Τὰ κλωτσοφορτώματα, κάποτε, μὲς τὸ ἱερό, πίσω ἀπὸ τὴν ἑσθία Ἰήλη, ποῖς θὰ θυμιάσει μπροστὰ στὸν παππᾶ, ποῦ θὰ σηκώσῃ τῆγρια!

Μὰ ἀπ' ὅλα ἀφτὰ βλέπετε καμιά διδασκαλία γιὰ τὸ Θεό, ἂν κ' ὅλα ἀφτὰ γιὰ Κεῖνονε μονάχα!

Ἀπ' ὅλα, λέω, ἀφτὰ, ἕνα μᾶθημα γιὰ τὸ Θεό:

πὺς στὴν Ἐκκλησίαν μας κανένα μᾶθημα γιὰ τὸ Θεό!

Μὰ, ὄχι! Ξέχασα τὸ μόνον σωστὸ μᾶθημα. Ἀπάνω, ἀψηλά, μέσα στὸ θόλο τοῦ κουπέ, εἴτανε ζωγραφισμένη μιὰ καλλιτεχνικὴ εἰκόνα, παριστάνοντας τὸν Ἰησοῦ Χριστὸν κατὰ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου — τὸν Παντοκράτορα — ποὺ ἀριστερὰ του καὶ δεξιὰ του φαινότανε δύο μεγάλα γράμματα: Α καὶ Ω.

Ἡ εἰκόνα ἀφτὴ, κατὰ τὸν ἑσπερινό, δὲ φαινότανε καλὰ ἀπὸ τὸ σκότος, ἀπὸ τὴν σκιά μὰ τὸ πρῶτ', κατὰ τὴν λειτουργίαν, ὅταν τοῦ ἡλίου οἱ ἀχτίδες, λαμπερὲς καὶ ποικιλόχρωμες, μπαίνανε, ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τοῦ θόλου, μέσα στὸ ναὸ, Θεὲ! τί ἐντύπωση, τί μᾶθημα, τί διδασκαλία!

Τὸ κεφάλι, τότε, τοῦ Παντοκράτορα κ' οἱ τρίχες του εἴτανε λερκές, σὰ χιόνι, σὰ μαλλί λερκό. τὰ μάτια του κόκκινα, σὰ φλόγα φωτιᾶς, στὸ δεξιὸν τοῦ χέρι κρατοῦσε ἀστέρια ἑπτὰ, κ' ἀπὸ τὸ στόμα του ἔβγαινε δίκωπη μαχαίρα.

Καὶ τότες ἐγὼ, χλωμὸς σὰν τὸ θιάφι, ἔτρεχα πρὸς τὴν θεῖαν μου, πὰ στὸ γυναικωνίτη.

— Θεῖα, ποῖς εἶναι κείνος στὸν κουπέ;

— Εἶν' ὁ Θεός, εἶν' ὁ Χριστός, παιδί μου.

— Γιατί ἔχει μάτια κόκκινα, στὸ στόμα του μαχαίρα;

— Γιατί, παιδί μου Βάσσο μου, εἶναι θυμὸ γεμάτος θυμῶνι μὲ...

— Μὲ ποιόνε, θεῖα μου, μὲ ποιόν;

— Μὲ ὅποιον κάνει τὸ κακὸ. Πρόσεχε καὶ σὺ, Βάσσο μου, νὰ κούς ὅ,τι σοῦ λέω· εἰδὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ ἀγαπᾶ ὡς τώρα θὰ σὲ μισήσῃ ὕστερα, κ' ἀλλοίμονο σὲ σέξν.

— Ἐγὼ δὲν κάνω τίποτα· δὲν κάνω τὸ κακὸ.

— Αἶ! μὴ φοβᾶσαι τὸ λοιπὸν· ἐκεῖνος ἀγαπᾶ.

Καὶ μὲ τὴν τέτοια βεβαίωση τῆς θεῖας μου πῶς ὁ Χριστός, ὁ φοβερός ἐκεῖνος Κριτής, μὲ ἀγαπᾶ, ἄφινά παλε τὴν θεῖαν μου, κατέβαινα κάτω στὸ ναὸ, κοντὰ στοὺς ψάλτες.

Καὶ ἰσοκρατοῦσα...

Τὸ θάρρος, λίγο λίγο, μεγάλωνε πάλε στὴ φοβισμένη καρδίαν μου, καὶ, σιγὰ σιγὰ, σήκωνα καὶ πάλε τὰ μάτια μου ἀψηλά, ἀπάνω κεῖ στὸ θόλο...

Κοίταξα, κοίταξα τὴν εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα, καὶ ἡ μικρὴ μου ψυχὴ, λίγο λίγο, ἀλάφρυνε· ἤθελα νὰ ἀσπαστῶ ἀφτόνε τὸ Θεό ποὺ μάγαποῦσε, ὅπως ἔκανν καὶ στίς ἄλλες εἰκόνας, γιὰ νὰ μάγαπήσῃ πῶς ποῦ, μὰ τίποτα! Ἐκεῖνος βρισκότανε ἀψηλά, ἀψηλά, ἀπάνω κεῖ στὸ θόλο, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μὲ διδάξῃ πὺς «Πνεῦμα ὁ Θεός» κ' ὅποιοι θέλουνε νὰ τόνε λατρεύουνε, αἶν πνεύματι καὶ ἀληθείαν δεῖ προσκυνεῖν — καὶ ἀσπάζεσθαι.

Σάμο. Βασ. Α. Θεοφάνιδης

στάσεις τῆς ἐποχῆς τους. Κι αὐτῶν τὸ μυαλὸ δὲν μπορούσε νὰ χωρήσῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελίξεως. Κι αὐτοὶ ὅλα τᾶς ἐβλεπαν μόνιμα, πηγάζοντα ἀπ' τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν αἰτία τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου τὴ γύρευαν ἐν μέρει μέσα στὸν ἀνθρώπο. Συμφωνώντας μὲ τὸν ἄγγλο φιλόσοφον Λόκ ὅτι δὲν ὑπάρχουν «ἐκ γενετῆς ἰδέες» (no innate principles), ὅλες τὶς ἰδέες τῶν ἀνθρώπων τὶς θεωροῦσαν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος. Ὡς εἶδω καλὰ. Ἄν τοὺς ρωτοῦσες ὅμως: «Μὲ τὸ περιβάλλον ποῖς τὸ γεννᾶ;» θὰ ἀπαντοῦσαν: «οἱ ἰδέες τοῦ ἀνθρώπου!» (C'est l'opinion qui gouverne le monde). Ὡστε: «οἱ ἰδέες κάνουν τὸ περιβάλλον, τὸ περιβάλλον τὶς ἰδέες». Φυλὸς κύκλος, ποὺ δὲν ἐξηγεῖ τίποτε. Ἡ αἰώνια αὐτὴ πανάκεια τῆς ἀλληλεπιδράσεως, ποὺ καταφεύγουσι ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ ποφύγουν βαθύτερη ἐξήγηση. Κεθὼς βλέπετε, ἔπρεπε νὰ βρεθῆ καὶ τρίτος παράγοντας γιὰ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ πὺς γεννήθησαν οἱ πρῶτες ἰδέες, ἢ τὸ πρῶτον περιβάλλον καὶ ἀκόμη τὸ πὺς ἀλλάζουν ὁλοένα οἱ ἰδέες καὶ τὸ περιβάλλον. Τὸν τρίτον αὐτὸν παράγοντα δὲ μᾶς τὸν εἶπαν οἱ γάλλοι φιλόσοφοι τοῦ 18ου αἰῶνα. Ἡ μεγάλη γαλλικὴ ἐπανάσταση ἀπόδειξε τὸ μονομερὲς τῶν βλέψεων κ' ἐκλόνησε ἐντε-

λὼς τὴν ἀπόλυτη πίστη τους στὴν παντοδυναμίαν τοῦ «λογικοῦ» καὶ τῶν αἰδεῶν. Οἱ γάλλοι ἱστορικοὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα (Γκιζώ, Τιερρύ, Μινιέ κλπ.) σοβαρώτερα πλέον ἐβλεπαν κ' ἐκρίναν τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα. Χωρὶς νὰ κρηθῶν τὴν ἀλληλεπίδρασιν τῶν ἰδεῶν στὸ καθεστὸς καὶ τὰνάκλιον, ὑπόδειξαν ταυτόχρονα ἕνα βαθύτερον παράγοντα ποὺ τὰ γεννᾶ καὶ τὰ δύνει. Αὐτός, κατ' αὐτοὺς, εἶναι: οἱ οικονομικὲς σχέσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἐκρίναν τὴ γαλλικὴ ἐπανάσταση κ' ἐν γένει τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, δίνοντας μεγάλη ὄψιν στὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη. Ἀλλὰ κ' αὐτοί, ἐνῶ ὑπόδειξαν τὶς οικονομικὲς συνθήκας ὡς βαθύτερον παράγοντα τῆς κοινωνίας, δὲ μᾶς ἐξήγησαν ἰκανοποιητικὰ πὺς γεννιῶνται αὐτὲς καὶ ἀπὸ ποῦ πηγάζουσι. Ἐπιχειρώντας νὰ ἐξηγήσῃ τὴν γέννησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδιοκτησίας, ἐπεφταν σὲ ἀόριστες συγκεχυμένους φράσεις «περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου», τοῦ αἰώνιου αὐτοῦ καταφύγιου γιὰ τὴν λύσιν ὅλων τῶν ζητημάτων.

Στὴ φύσιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου στῆριζαν κατόπιν ὅλα τους τὰ σχέδια οἱ περιώνυμοι οὐτοπισταὶ σοσιαλισταὶ (Saint-Simon, Fourier, Enfantin

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ
Γιὰ τὴν Ἀθήναν Δρ. 3.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίας Δρ. 7.—
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Δρ. χρ. 10.
Γιὰ τὶς Ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (2 Δρ. τὴν τριμηνίαν) συντρομῆς.
Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂν δὲ στείλει μπροστὰ τὴν συντρομὴν του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλον 10 λεπτὰ 10
ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κισκία (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομίου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρυ στὴ Βουλῆ).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ
Τὰ Πορτογαλλικὰ — Ὑποδοχὴ τοῦ Πάλλη —
Ἡ «Λαϊκὴ» — Σκουζούν οἱ δασκάλοι —
Ἀλογαθροῦλοι.

«ΕΣΤΕΜΜΕΝΟΣ ἡμῶν» ὁ Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας. Ἐτοὶ τὸν θύλει ἡ «Ἀκρόπολις». Κι ὅσο βαρὺς κ' ἂν εἶναι ὁ τίτλος αὐτός, πάντα ταιριάζει ὁ ἕνα Βασιλεὺς ποὺ ἀντὶ νὰ κοροσकुλάει πᾶνον στὸ θρόνον του, νὰ γεννοβολοῦσι καὶ νὰ παραδολογοῦσι, ἀταρνεῖται ὅλα τὰ βασιλικὰ χουζούρια του ἀφίνει καταμέρος ὅλα τὰ προσωπικὰ του συμφέροντα (ποῦ συνειδήσαμε νῦν τὰ ἴμε καὶ διψήροντα τοῦ θρόνου) καὶ ῥήγγεται στὸν ἀγῶνα τὸν πολιτικόν, μὲ τὸν καλὸ καὶ τίμιον σκοπὸν νὰ σώσει τὸ λαὸν του.
Αὐτὸ, λένε, πὺς ἔκαμε ὁ Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας καὶ γι' αὐτὸ δολοφονήθηκε. Εἶναι ἀγνώμονες λοιπὸν οἱ Πορτογαλλοὶ ποὺ σκοτώσανε ἕναν τέτοιο Βασιλεῖα, μόνον καὶ μόνον γιὰ τὴν θέλησιν νᾶν τοῖς σώσει;

Ὅχι. Ἀγνώμονες δὲν εἶναι. Εἶναι φιλελεύθεροι πολῖτες, εἶναι ἀθροῦποι σημερῶν. Καὶ σήμερον, στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, ἀρνηθήσασιν, φαίνεται, νὰ μὴ τὴν πολυνοῦθουσι, νὰ μὴ τὴν πολυχωνοῦθουσι τὴν σωτηρίαν μας, ὅτι μᾶς σεβρίζεται μὲ τὴν μοναρχικὴν μέθοδον. Θέλουσι κάτιο ἄλλο εἶδος σωτηρίας, πῶς φιλελεύθερον καὶ πῶς ἀθροῦπιν, καὶ θέλουσι ἀκόμη ὁ σωτήρας μας νὰ μᾶς παρουσιάζεται, ὄχι σὺν ἀρνήσει, μὲ σὺν ἀδερφότητι. Ἄν ἡμεῖς φτειάζουμε τέτοιον αἰῶνα μας, ἢ ἂν ὁ αἰῶνας ποὺ ζοῦμε μᾶς ἔφτειαζε τέτοιον, τὸ ἴδιον κάνει. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὺς τέτοιον ἀθροῦποι σήμερον κατοικοῦν τὴ γῆ καὶ γιὰ τέτοιον πρέπει νᾶν τοὺς λογαριάζουσι ὅσοι βαλθῆκαν ἀπὸ τὴν τύχην ἢ ἀπὸ τὴν περιστάσιν νᾶν τοὺς διοικῶντες.
Ἄν ὁ Κόρολος τῆς Πορτογαλλίας διάλεγε ἄλλο τράτο,

Cabet, Owen, Μπαζάρ κλπ.). Πιζίνοντας τὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου σὺν κατιτὶ ἀμετάβλητον καὶ μόνιμον, προσπάθησαν νὰ φανταστοῦν ἰδεώδες καθεστὸς, τὸ ὁποῖον νᾶντιστοίχῃ καθόλα μὲ τὶς ἰδιότητες αἰότητος τῆς φύσεως, ἢ χ. ἰδεώδη νομοθεσία (legislation parfaite). Ἐννοεῖται πὺς καθένας ἀπ' αὐτοὺς φανταζόνταν διαφορετικὰ τὶς ἰδιότητες τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου κ' ἐπομένως δημιουργοῦσε διαφορετικὸν ἀπ' τὸν ἄλλο σύστημα πρὸς μεταρρύθμισιν τῆς κοινωνίας. Τὸ πὺς ἡ κοινωνία ἔχει δικούς της νόμους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ἀναπτύσσεται, καὶ πὺς δὲν ἀκούει τὶς ὑποκειμενικὲς ἐπιθυμίας τοῦ Α καὶ τοῦ Β, — τὸ γεγονός αὐτὸ εἴτε μπορούσαν νὰ τὸ ὑποφιαστοῦν οἱ οὐτοπισταὶ σοσιαλισταὶ καὶ γι' αὐτὸ πολὺ γλήγορα ἢ πραγματικότητι συντρίψε τὰ παιδαριώδη τους ὑποκειμενικὰ σχέδια».

Παρόμοια ὑποκειμενικὴ βάση στηρίζομενη στὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν κ' οἱ ἀναρχικοὶ (Proudhon, Godwin, Stirner, Tucker, Bakunin, Krapotkin κλπ.) καθὼς κ' οἱ διάφοροι ὑποκειμενικοὶ ἠθικο-κοινωνιολόγοι (Τολστόη, Νίτσε κλπ.)

Διαλεκτικὸς Ἰδεαλισμός. Κ' ἔτσι τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα δὲν μπορούσαν νὰ ἐξηγηθοῦν καλὰ, γιὰτι

πιο συγκριτικό κι όχι το μεσαιωνικό μοναρχικό, να σώσει το λαό του από τη φαύλη βουλευτοκρατία, μπορούσε και τότε να σκοτωθεί από τους φανλοκράτες, μὴ θὰ κέρδιζε τὴν ιστορία, πού θὰν τον μνημόνευε γιὰ «Ἐστεμμένον ἤμωα», ἄφου κατέβηκε ἀπὸ τὸ θρόνο του καὶ πολέμησε πλάι μὲ τὸ λαό του, ἕνας διαλεκτὸς ἀδερφός κι αὐτός, τὸ πολυκέφαλο κι ἀχόρταγο τέρας τῆς πολιτικῆς.

ΤΙ ΕΚΑΜΕ αὐτὸς ὁ κύριος Ράλλης ἐπιτέλους, τί μεγάλο πρᾶμα κατάρσεν, τί καινούρια πολιτικὴ μᾶς ἔταξε, καὶ μᾶς ἔρθε μὲ τὴν ἄδελφω δὲν ἀδαντρησιὰ καὶ μὲ τὸ σαλτανατά καὶ μὲ τὴν ρουκίτες τὴν περασμένη Κεριακὴ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο;

Ἐνα ταξιδάκι ἴσαμε τὸ Μωριά ἔκμας ὁ ἀθεόφοβος, λόγια παρὰ σκόρπισε τριγύρω του, βρισίεις καὶ ταξίματα μοίρασε δεξιά ζερβά—νά, ὅλο του τὸ μεγάλο κατόρθωμα!

Κατηγήρσεν στοὺς λόγους του φαύλη τὴν πολιτικὴ τοῦ Θεοτόκη. Παραδεχόμεστε γιὰ σωστὴ καὶ εἰκίο τὸ ἐπίθετο. Μὰ καὶ τοὺς ρωτᾶμε: Ἡ δική του ἡ πολιτικὴ, ἡ τέτα, ὅπως τὴ μεταχειρίζεται τώρα πού βρῆκεται στὴν ἀντιπολίτευση, τί λογγῆς εἶναι; Μήπως εἶναι φαύλη κι αὐτὴ;

Ἄν ἔλεγε ὁ κ. Ράλλης πὼς «δὲν εἶ πολιτικοὶ κουλτούμαστε σ' ἕνα φυτόλο κύκλω», θάτανε ὁ πῶς εἰλικρινῆς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου.

ΑΠΟ ΤΟΝ Ἰσολογομὸ τῆς Β' ἔξμ. τοῦ 1907» πού δημοσίεψε ἡ Λαϊκὴ Τράπεζα, εἶδαμε τὰ κέρδη τῆς, καὶ τὴ σημαντικὴ καὶ ζηλευτὴ θέση πού πῆρε σὲ τόσο λίγο καιρὸ ἀνάμεσα στις ἄλλες Τράπεζες. Φυσικά, ὁ διευθυντὴς τῆς, ὁ κ. Ασβέρδος, δουλεύοντας ἐκούρσστα καὶ μυζλωμένα, τὸ κατάρσεν αὐτὸ τὸ θάμα τὸ μεγάλο. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὸ καὶ τὸ μόνο πού τιμᾶει τὴ Λαϊκὴ Τράπεζα. Ἡ μεγαλύτερη, τιμὴ καὶ ἡ σπουδαιότερη, εὐεργεσίᾳ τῆς εἶναι πού μὲ τὸ μικρὸ τῆς, τὸν τιποτένιο τόκο, καὶ μὲ τὴς τόσες εὐκολίες πού κάνει, ἔσωσε τὸ λαὸ ἀπὸ τὰ νόγια τοῦ τοκογλύφου καὶ τοῦ ἐνεχυροδανειστή. Κ' ἔτσι ἔγινε ἀληθινὰ Λαϊκὴ Τράπεζα. Μπράβο τῆς!

ΣΤΟΥΣ «ΚΑΙΡΟΥΣ» τῆς Δευτέρας δημοσιεύτηκε τὸ «ὑπόμνημα» πούκανε ὁ ἐκπαιδευτικὸς (ἡ;) σύλλογος στὴ Βουλὴ γιὰ τὰ διδαχτικά βιβλία. Τὸ «ὑπόμνημα» τὸ ὑπογράφει ὁ Μιστριώτης (φυσικώτατο αὐτό!), ὁ Κατζίδακτῆς (μπράβο του! μπράβο του!) καὶ τρεῖς τέσσαρες ἄλλοι δασκάλοι ἀκόμα, κι ἀνάμεσα στις ἄλλες ἀνοησίες λέει καὶ τῶτα, τὰ αἰώνια καὶ τὰ σαπισμένα πιά, πού σὲς τὰ σερβίρουμε δίγως κανένα σκόλιο.

«Οὐδεμία ἄρα ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι ἐν διὰ τῆς κολλεώσεως τῆς Ἑλλῆν. γραμματικῆς τῆς ἐν τοῖς Ἑλλῆν. σχολείοις διδασκόμενης, ἡ διδασκαλία καὶ ἡ γνώσις αὐτῆς θὰ εἶνε τοῦ λοιποῦ σφόδρα ἐλαττωματικὴ, διὰ τῆς παντελοῦς ἄμεθοδης αὐτῆς ἀπὸ τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ ἀπὸ τῶν ἐξαταξίων καταφέρεται θανάσιμον τραῦμα κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλλῆν. γλώσσας καθόλου. Ὡς

τὴν αἰτία τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου τὴ γύρευαν μέσσα στὸν ἀνθρώπο. Νέο γενναῖο βήμα πρὸς τὰ ἔμπροσ ἐκάμε ὁ Ἑγελ, ὁ μεγάλος γερμανὸς φιλόσοφος. Ὁ Ἑγελ ἐγέννησε δλόκληρη ἐπανάσταση στὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, ἐδημιούργησε δλόκληρη σχολὴ καὶ μὲ τὸ Δάρβιν καὶ Μάρξ ἔκαμε τὴ μεγαλύτερη ἐπίδραση στὰ πνεύματα τοῦ 19ου αἰώνα. Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Ἑγελ ὀφείλεται στὴν ἰδέα τῆς ἐξελίξεως, πού πρῶτος αὐτὸς τὴν ἔριξε στὴ μέση μὲ τὴ «διαλεκτικὴ» του μέθοδο τοῦ σκέπτεσθαι». Γιὰ τὸν Ἑγελ τίποτε δὲν εἶναι στασιμὸ, πάντα. Ὅλα ἀναπτύσσονται, ἐξελίσσονται δλοῖνα. Γενιοῦνται (θέσις) καταστρέφονται (ἀντίθεσις) καὶ πάλιν ἀναζοῦν σὲ τελειότερη μορφή (σύνθεσις). «Αἰώνια ἀλλαγὴ μορφῆς, προερχόμενη ἀπ' τὴν ἀνάπτυξη τῶν στοιχείων τοῦ ἐμπεριεχομένου». Νά μὲ δυὸ λέξεις ἡ οὐσία τῆς «διαλεκτικῆς» τοῦ Ἑγελ. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ φαινόμενα πρέπει νὰ κρίνονται πάντα ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς γεννήσεως καὶ ἀναπτύξεώς τους: «στὴν πορεία τῆς ἐξελίξεώς τους» καὶ πάντα «ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς τους ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν στοιχείων πού ἐμπεριέχουν σὲ κάθε δοσμένη στιγμή». Φαινόμενα διαφορετικῶν ἐποχῶν καὶ τόπων, μὲ διαφορετικὰ στοιχεῖα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθοῦν μὲ

φαίνεται ἡ κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας παρατηρουμένη παρ' ἄλλογλώσσους τισὶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ τάσις (Ἔνός δάχτυλος!) ὑπεισῆθε λεληθότως καὶ παρ' ἡμῖν καὶ κατακρατήσασα ἀμαχητὶ ἔκοψε τὸν Γόρδιον δεσμόν καὶ κατήγγησε σχεδὸν εἰπεῖν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

«Τίς δ' ἀγνοεῖ, ὅτι τοῦτου γενομένου, ταχέως θέλει καταργηθῆ καὶ ἡ ἐπίστος, ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν γλώσσα (Ἑθνηκή!)», μετ' αὐτῆς δ' ἄμα καὶ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἐνόττης, καθὼς καὶ ἡ συνάφεια ἡμῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὸ παρελθὸν ἡμῶν καὶ ὅτι κινδυνεύει νὰ ἐπιτευθῆ, οὕτως ὁ ἀνόσιος πόθος τῶν μετωνομαζόντων ἡμᾶς ἀπὸ Ἑλλήνων Ρωμηοὺς καὶ γραφόντων τὴν ἱστορίαν εἰς Ρωμηοσύνης;»

ΠΡΟΧΤΕΣ στὴν ὑπόδοχὴ τοῦ Ράλλη, τέσσαρες Κορφιαῖτες ξεξέφανε τάλογα τῆς καρότσας του καὶ ζευχτήκαν αὐτοί. Τοὺς τέσσαρες αὐτοὺς ἀλογαθρώπους θὰν τοὺς στείλει μεθύριο ὁ Ράλλης, ὅταν ἔρθει στὰ πρᾶματα, στὸ ἀχοῦρι τοῦ Κεντρικοῦ ταμεῖου.

Κάτι παρόμοιο εἶχε γίνε καὶ μὲ τὸ Ντεληγιάννη μιά φορά. Νά λοιπὸν πού ὁ Ράλλης σ' ἔλα δεῖχναται ἄξιος διὰ λόγους του καὶ κληρονομὸς του.

Καὶ ὕστερα βρίσκονται Ρωμηοὶ νὰ φωνάζουν «Κάτω οἱ φατριές!» (ὅπως τὸ φωνάζανε δὲ καὶ στὴν ὑπόδοχὴ τοῦ Ράλλη, ὅτι βλέπουν τέτια γηγνώδικα ζεψίματα!

ΟΙ «ΑΛΥΣΙΔΕΣ», ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Οἱ «Ἀλυσίδες» πρωτοπαρραστηθῆκαν στὸ Δημοτικὸ θέατρο τῆς Ἀθῆνας ἀπὸ τὸ θέατρο τοῦ Θωμά Οἰκονόμου, Τρίτη 27 τοῦ Νοέβρη, 1907 (1). Ἀξίζει νὰν τὰ δηγηθῶ τὰ ἱστορικὰ τῆς πρώτης παράστασης, γιὰτὶ δεῖχνονε ἐλη τὴ Ρωμαϊκὴ κουλτοπονηρὴ καὶ μικροφυχιά. Ἐπειτα καὶ γιὰ τὸ θέατρο τοῦ Οἰκονόμου, πού εἶτανε νὰρχινῆσει τὸν περασμένο Ὀχτώβρη καὶ πού σήμερα, 17 τοῦ Γεννάριου 1908, ἀκόμα δὲν ἀρχινῆσε κι δλοῖνα χιζῆται, ἀξίζει νὰ εἰπωθοῦνε δυὸ λόγια, ἀφὸ ποτὲ ὡς τὰ σήμερα δὲν πολεμήθηκε τίποτις μὲ τὴν ἰδέαν στὸ Ρωμαϊκὸ, ὅσο πολεμήθηκε τὸ συφορισμένο αὐτὸ θέατρο.

Τίς «Ἀλυσίδες» τίς πῆγα στὸν Οἰκονόμου, ἔτσι

1) Νά καὶ ποιοὶ τίς πρωτοπαρραστήσανε. Ν. ΕΠΙΤΡΟΠΑΚΗΣ (Στρατιώτης), Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (Στρατιώτης), Π. ΔΕΛΑΓΙΑΝΝΗΣ (Ἀγλύκωνος), Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ (Γυαλιστός), Ι. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ (Καλόκαρδος), ΚΑΙΤΗ ΒΑΡΒΑ (Ἀστρούλα), ΠΑΥΛΑΙΝΑ ΡΙΝΑΛΛΗ (Ρωζάνα), Ε. ΠΑΝΤΑΖΗ (Στρατιώταινα). Δεύτερη φορὰ παρραστήθηκαν στὸ ἴδιο θέατρο στίς 5 τοῦ Δεκέβρη 1907. Ἀπὸ φορῆς παρραστήθηκαν καὶ στὸ Βαθὺ τῆς Σάμος (2 καὶ 4 τοῦ Γεννάριου 1908) ἀπὸ τὸν ἴδιο θῆατρο.

ἀδιόρθωτες, μέλις εἶχα βάλει τὴν τελευταία πεννιὰ στὸ πρωτόγραφο, ἕνα πρῶινὸ τοῦ περασμένου Σεπτέβρη. Εἴξερα τὴν ἀξία του, εἴξερα τὴν καλοσυνεῖδητὴ δουλιὰ του στὸ Βασιλικὸ θέατρο, εἴξερα πὼς μὲ τὸ θέατρο τοῦ τὸ καινούριο, καινούριο δρόμο θάναίγε στὸ Ρωμαϊκὸ θέατρο καὶ καινούρια ζωὴ θὰν τοῦ φουσοῦσε, καὶ δὲ δίσταξα νὰν τοῦ τίς πᾶω. Τοῦ τίς δίστασα καὶ τοῦ ἀρέσανε. Τὸ θέατρο του, στὸ δρόμο τοῦ Πανεπιστήμιου, χιζῆτανε κι δλοῖνα τέλιωνε— ὅσο τέλιωνε καὶ τὸ μαγεμένο «Γιοφύρι τῆς Ἀρτας» τοῦ τραγουδιοῦ.

— Ἐχεῖς τὸ κουράγιο, μὲ εἶπε, νὰνοῖζω τὸ θέατρο μου μὲ τίς «Ἀλυσίδες»;

— Ἐγὼ τῶχω. Μήπως σὲ βλάψει ὁμοῦ...θὰ σὲ ποῦνε μαλλιαρό...

— Ἄς μὲ ποῦνε.

— Καὶ θὰ σοῦ ρηχτοῦνε στὰ γιομάτα.

— Ἄς μὲ ρηχτοῦνε.

Ἡ παληκαριὰ του μὲ ξάφνιασε. Εἶταν ἡ πρώτη φορὰ πού μιλοῦσα μαζί του κάπως ἀνοιχτότερα. Ἐξὼ ἀπὸ τίς τυπικὲς κουβέντες, τίς ἀτονες καὶ χλωμῆς. Κατόπι πού τόνε γνώρισα καλύτερα, πού τὸν εἶδα νὰντικροῦζει σὰ βράχος ἐλη τὴν ἀφρισμένη λύσσα τῆς ἀντίδρασης, πού ξαμολοῦτανε πάνω του ἀπὸ χίλιες μεριές, ἡ παληκαριὰ του δὲ μὲ ξάφνιαζε πιά, τὴνὲ συνεθῆσα. Εἶταν ἡ φυσικὴ παληκαριὰ πού δεῖχνε κάθε ξεχωριστὸς ἄνθρωπος, ὅταν ἔχει πίστη, στὸν ἑαυτὸ του καὶ πεποίθησι στὸ ἔργο του.

Τὸ δράμα τὸ καθαρόγραφο βιαστικὰ καὶ τοῦ τὸ πῆγα ἀρχῆς τοῦ περασμένου Ὀχτώβρη. Σύμφωνα σὲ δλοῖνα θὰ παρραταινότανε πρῶτα, μὲ τὸ ψευτόνομα τοῦ Στάθη Λογγάρη, ἔχι γιὰτὶ φοβόμουνα μὴ μαθευτεῖ πὼς τὸ ἔργο εἶναι δικό μου, ἀλλὰ γιὰτὶ δὲν ἤθελα νὰρχινῆσει (καὶ τῶξερα πολυκαλὰ πὼς θὰρχινῆσοι, ὅπως δὲ κι ἀρχινῆσε) ἡ ἀντίδραση κατὰ τοῦ καινούριου θεάτρο πρὶν ἀκόμα ἀνοῖξει τίς πόρτες του.

Καὶ ἡ ἀντίδραση ἀρχινῆσε. Ὅταν κοντοῦγινε ἡ μέρα τῆς παράστασης συμφωνήσαμε μὲ τὸν Οἰκονόμου πὼς ἀνάγκη νὰ γίνε κάποις κουβέντες στίς γημερίδες γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὸ πῆγα στὸ Σταθόπουλο, πού τὸν ἤξερα γι' ἀντρα τίμο καὶ ἱκανὸ νὰ κρατήσοι μουσικὰ. Ὁ Σταθόπουλος τὸ δικάσοε τὸ δράμα, κ' ἔγραψε ἀρκετὰ στὴν «Ἀκρόπολη» (2), ξεῖστορῶν—

2) Κοίταξε: «Ἀκρόπολη», 5 τοῦ Νοέβρη 1907, σελ. 1 σελ. 1 καὶ 2.

τὸν ἴδιον πῆχυ. Ἐπομένως ἀπόλυτες ἀφηρημένες ἰδέες καὶ ἔνοιες, πού μποροῦν νῆχουν σημασία γιὰ ὅλες τίς περιστάσεις, δὲν ὑπάρχουν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι μόνο συγκεκριμένη! Δηλαδή κάθε ὀρισμένη περίστασις, κάθε φαινόμενο ἔχει τὴ δική του συγκεκριμένη ἀλήθεια, πού τότε μόνο μποροῦμε νὰ τὴν καταλάβουμε ὀρθά, ὅταν λάβουμε ἕπ' ὄψη ὅλες τίς συνθήκες πού τὸ γέννησαν καὶ γνωρίζουμε τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνίσταται κτλ. Ἄνθρωπος μὲ τέτοιες «διαλεκτικὲς» ἀρχῆς, σὰν τὸν Ἑγελ, δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ παραδεχθῆ τίποτε τὸ ἀπόλυτο, τὸ ἀνεξάρτητο, τὸ ἐλεύθερο στίς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας. Κ' ἐδῶ φαίνεται ἡ διαφορὰ του ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους τοῦ μεταφυσικοῦς. Ἐκεῖνοι ὡς τελευταία πηγὴ ἐπαιρναν τὸ μέσσα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Ἑγελ πρῶτος ὑπόδειξε μὲ σαφήνεια τὸ δῆω. Κατ' αὐτόν, οἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων γίνονται μοιραῖα, σύμφωνα μὲ αἰτίες πού δὲν ἐξερῶνται ἀπὸ τὴ θέλησή του. Αὐτῆς εἰ ἐξωτερικῆς αἰτίας μποροῦσαν νῆνα: ἡ ἰδεαλιστικὴ ἡ ὕλικῆς φύσεως. Ὁ Ἑγελ πῆρε τὴν ἰδεαλιστικὴν ἐξήγησι. Κατὰ τὸν Ἑγελ, ὁ πρῶτος παράγοντας, πού ὀρίζει κάθε φορὰ τὸ ἐν γένει καθεστὼς τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ ἰδέα! Δηλαδή τὰ ἔθνη, ἐνῶ ἀναπτύσσονται μοιραῖα, ἐκπληροῦν μὲ

νο τὴν προχαρχμένη ἀπόλυτη ἰδέαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖα δὲν μποροῦν βέβαια νὰ παρεκλῖνουν. Κι αὐτὴ τὴν ἀπόλυτη ἰδέαν μόνον ὁ νοῦς τοῦ φιλοσόφου μπορεῖ νὰ τὴν καταλάβη κτλ. Ἡ ἀπόλυτη αὐτὴ ἰδέα κ' ἐν γένει ὁ ἰδεαλισμὸς εἶταν τὸ πρῶτο μέρος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἑγελ, τὸ ὁποῖο ἔφερε σύγχυση καὶ εἶταν ἀφορμὴ ὄχι μόνον νὰ παρρατηθῆ γλήγορα, ἀλλὰ καὶ νὰ παρραξηθῆ, νὰ στρεβλωθῆ τὸ κατὰ τὰλλα μεγαλοφύες αὐτὸ φιλοσοφικὸ σύστημα, πού καὶ πνοὴ φύσησε στὴ φιλοσοφικὴ ἰδέα καὶ δλόκληρη ἐπανάσταση ἔφερε σὲ πολλοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης (μὲ τοὺς μαθητῆς του: Strauss, Feuerbach, Bauer, Ruge κ' ἐν μέρει Marx).

Διαλεκτικὸς ἰλιμὸς. Πρῶτοι ἐσηκώθηκαν κατὰ τῆς ἀπόλυτης ἰδέας τοῦ Ἑγελ οἱ μαθηταὶ του Feuerbach, Bauer καὶ κατόπι ὁ Μάρξ. Οἱ ἀδελφοὶ Bauer, θέλοντας νὰ ὑπερασπισθοῦν τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ «μοιραῖον», στὸ ὁποῖο τὴν καταδίκασε ὁ Ἑγελ, προχώρσαν τόσο πολὺ ὅστε νὰ ψέλλουν πανηγυρικῶς δλόκληρους στὸν ἀκριτικῶς σκεπτόμενον ἄνθρωπο. Αὐτὸς εἶταν, κατ' αὐτοῦς, κι ὁ δημιουργὸς τῆς ἱστορίας. Ἀντικρὸ στὸν ἀμαθῆ καὶ ἀνίκανο ὄχλω, στέκονταν οἱ λίγοι ἐκλε-

τας την υπόθεσή του και δημοσιεύοντας μερικώς σκηνές του. Οί χτυπητοί τίτλοι («Οί βουλευταί επί της σκηνής—ή σαπίλα των εις τὸ θέατρον—ένα πρωτότυπο δράμα ἀγνώστου συγγραφέως») πούδαλε στὸ ἄρθρο του καὶ τὰ καλκευτικά του λόγια (3), κίνησαν κάπως τὴν περιέργειαν ἔλοι πὺ ἀνακατεύονται διωσδύποτε μὲ τὸ θέατρο ζήτησαν νὰ μάθουν τὸ συγγραφέα καὶ ὁ φίλος κ. Γρ. Ξενόπουλος ἐρηξε στὸ «Νέον Ἄστυ» (7 τοῦ Νοέμβρου, σελ. 2, στήλ. 5) τὸ πρῶτο του λιανοντούφεκο (4).

Ἄς εἶναι. Τὸ μυστικὸ κρατήθηκε ἀρκετὲς μέρες. Ποιανὸ εἶναι οἱ «Ἀλυσίδες», κανένας δὲν τῆξε, καὶ οἱ δὺο τρεῖς πὺ τὸ ξέρανε τὸ κρατούσανε μυστικῶς. Καὶ ἡ δουλιὰ πῆγαινε (φανότανε τοῦλάχιστο πὺς πῆγαινε) πρῶμα, ἔταν ξάφνου ξεσπάει ἡ πρώτη μπόμπα: ΜΑΛΛΙΑΡΟ! Μάλιστα, τὸ ἔργο εἶτανε καλλιάρω, τὰ κομμάτια πὺ δημοσιεύτηκανε στὴν «Ἀκρόπολη» τὸ φωνάζανε, ὁ Οἰκονόμου λοιπὸν εἶναι καλλιάρω καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἀρχινῶναι μὲ τέτιο ἔργο, μὴν καρτεράτε, πατριώτες, ἔμπρός, ἀπάνου του! Κι ἀρχινῶσανε τὰ γαυγίσματα καὶ τὰ οὐρλιάσματα. Οἱ λῦκοι! Οἱ λῦκοι! Πρῶτα πρῶτα ζῶσανε τοὺς ἰδιοχτήτες τοῦ θεάτρου. «Μωρὸ τί πάτε νὰ κάνετε κει; Τοὺς μαλλιαρούς θὰ βάλετε μέτα; Ἢ μωρὰ θῆκατε!» Πότε ἔνας, πότε ὁ ἄλλος, δὲν τοὺς ἄφιναν τοὺς χριστιανούς ἡσυχούς τοὺς πιπλιζαν τὸ μωαλό τους ἀπὸ τὸ πρῶτὸ στὸ βράδι. Νὰ σου καὶ τὰ γκαρσόνια τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου στὸ «Πανελλήνιο» καὶ κούδεντες

3) Τὸ ἄρθρο τοῦ Σταθόπουλου τέλιον ἔτσι: «Ὅλο τὸ ἔργο εἶναι μία πικροτάτη σάτυρα τῶν πολιτικῶν μας συνηθειῶν καὶ βαθιτὴ συγχρόνως ἀνατομικὴ ἐξέταση αὐτῆς πολιτικῆς μας νευρασθενείας. Συγχρόνως ὅμως εἶναι καὶ κοινωνικὴ ἀποκάλυψις τῶν παρασκηρίων τῆς πολιτικῆς μὲ ἀπλότητα τόσο δυνατὴ, πὺ δεικνύεται πὺς τὸ κοινὸν πὺ ἔγραψε αὐτὸ τὸ δράμα δὲν εἶναι κοινὸ, ἀλλὰ ἀνθρώπου πὺ πολὺ ἐμελέτησε καὶ ἐπόνεσε καὶ ἀγωνίσθηκε εἰς μακρὸν ἀγῶνα, τοῦ ὁποῦ τοῦ δράμα εἶναι τὸ συμπέρασμα».

4) «Τὸ θέατρον τοῦ κ. Θωμᾶ Οἰκονόμου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Προαστείου, ἀρχίζει μετ' ἄλλας ἡμέρας. Καὶ ὡς πρῶτον ἔργον λέγεται, ὅτι θὰ δώσῃ νέον δράμα νέου συγγραφέως, ὅλος ἀγνώστου, τοῦ κ. Λογγάρη. Οἱ «Ἀλυσίδες» του εἶναι δράμα πολιτικοκοινωνικόν. Πολλοὺς ἐταίρους ἠκούσαμεν δι' αὐτὸ ἀπὸ δόσους τὸ ἀνέγνωσαν διόκληρον. (Ψῆμα! Μονάχα ὁ Οἰκονόμου καὶ ὁ Σταθόπουλος τὸ ἀνέγνωσαν) ὀλόκληρον!) Ἄν κρινόμεν ὅμως ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν προχθὲς εἰς προωτὴν συνάδελφον, τὸ ἔργον φαίνεται μὲν ἄξιον προσοχῆς, ἀλλ' ἐπιτέρει καὶ κάθε ἐπιφύλαξιν μέχρι τῆς πρώτης παραστάσεώς του». Αὐτὰ μὴν τὰ ξεχνάτε, παρακαλῶ. Θὰ δεῖτε παρακάτω πὺς μιλάει ὁ φίλος κ. Ξενόπουλος ὅσα μαθαίνει πὺς τὸ ἔργο εἶναι τοῦ Ταγκόπουλου.

γιὰ τίς «Ἀλυσίδες». Μὰ καὶ ὁ κ. Γερ. Βῶκος πούχει γράψει τὸ «Ναστραδὶν Χόντζα», τὴν «Κυρὰ Βασιλική» καὶ μερικὰ ἄλλα θεατρικὰ ἀναγνώσματα, μὰ μὲ κάποιον ὑπασιότητος (τῆς ἀπαγγελίας ψυχολογίας), στὸ «Πανελλήνιο» εἶχε στήσει τὸ στραταρχεῖο του. Ἀγωνιζότανε καὶ λόγου του στὰ γιομάτα νὰ μὴν ἀνοίξει τὸ θέατρο τοῦ Οἰκονόμου.

Καὶ τὸ θέατρο ὄλοένα καὶ χτιζότανε, καὶ πότε θάνοιγε τὴν Τρίτη, πότε τὸ Σάββατο, πότε τὴν ἄλλη βδομάδα, καὶ ποτὲ δὲν ἀνοίγε. Τὰ στόματά τους ἔμωσαν οἱ διάφοροι λῦκοι τῶχανε πάντα ἀνοιχτά. Γιὰ τίς «Ἀλυσίδες» σιγὰ σιγὰ ἀρχινῶσανε νὰ φροντίζε: καὶ ἡ Ἐξουσία. Ὁ κ. Παλαμάρης, ὁ γραμματικὸς τῆς Ἀστυνομίας, μπαίνοντας στὸ «Πανελλήνιο» κάθε δειλινὸ νὰ πάρει τὸ ἀρχικὸ του, ρωτοῦσε κοροδοειτικὰ τὸ γκαρσόνι «Καὶ πότε οἱ περιφημῆς αὐτῆς Ἀλυσίδες;» καὶ καθόλου παράδοξο (ἔλα τὰ παράδοξα γίνονται στὸν τόπο μας) νῆστρωννε μὲ τὸ γκαρσόνι φιλολογικὴ συζήτηση γιὰ τὴ γλῶσσα καὶ γιὰ τὸ θέατρο. Ὁ κ. Κλωναρῆδες πιά, ὁ μπιραριέρης, καὶ μόνον τῆσιν Ἀλυσίδες νῆκουγε ἀνακατεύοτανε, λὲς καὶ φοβότανε πὺς μὲ τίς Ἀλυσίδες θάν τοῦ χαλνοῦσε ἡ μπίρα του. Νὰ πούμε τὴν ἀλήθειαν, καὶ οἱ δὺο τους ἀδικο δὲν εἶχανε ὁ κ. Κλωναρῆδες, σὰ σύντροφος στὸ «Πανελλήνιο» πὺ εἶναι, εἶχε τρομάξει ὁ ἄθροπος ἀπὸ τίς σπιουνιὰς καὶ τίς διάδοσας, καὶ ὁ κ. Παλαμάρης, λένε, εἶχε γραφιά του κάπιο συγγενὴ τοῦ κ. Βλάχου, τοῦ Βασιλικοῦ, καὶ φυσικὰ τὸ φυτὶλο δούλευε. Βασιλικὸ θέατρο, σοῦ λέει ἄλλος, καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα! Νὰ πύχει τὸ θέατρο τοῦ κ. Οἰκονόμου; Καὶ τότε τί γίνεται τὸ Βασιλικὸ μὲ τὸ Βλάχου καὶ ὁ Βλάχος μὲ τὸ Βασιλικὸ του; Νὰ μὴν παύχουνη λοιπὸν οἱ «Ἀλυσίδες» γιὰ νὰ σωθεῖ τὸ ρόητρο τοῦ Βασιλικοῦ!

*

Ἀπὸ τέτια ὅμως ὁ Οἰκονόμου δὲ χαμπάριζε. Πότε γελοῦσε, πότε φουρκιζότανε, μὰ στὴν ἀπόφασή του ἀκλόνητος. Ἐνα βράδι στίς πρέδας (ἔλο ζῶγωνε ἡ ἀξῶγωτη πρώτη παράστασις) τοῦφεραν ἕνα γράμμα, τὸ διάδασε καὶ κλαζούφισσε. Μὲ πῆρε στὴν ἄλλη κάμαρα.

— Ἄκουσε τί μοῦ γράφουν!...

Καὶ μοῦ διάδασε τὸ γράμμα. Τοῦ τῶστελνε κάποιος φίλος του στενός, τραπεζίτης, καὶ τὸν εὐδούλευε νὰ μὴν ἀρχινῶσαι μὲ τίς «Ἀλυσίδες» γιὰ τὴν θὰ γίνει μεγάλο κακό, θὰ σφυριχτεῖ λυσσασμένα τὸ ἔργο, καὶ ἡ φοιτητριὰ, πὺ θὰ παύξει τὸν πρῶτο ῥόλο

ὁ αὐτὴ τὴν περίστασι, δὲ θάψοι τὴν παράστασι νὰ προχωρήσει. Τῆξε μάθει αὐτὰ ὁ φίλος καὶ τοῦ τῶγραψε γιὰ νὰ προλάξει τὸ κακό.

— Αἱ, νὰ μὴν ἀρχινῶσουμε τότε μὲ τίς «Ἀλυσίδες», τοῦ εἶπα.

— Ἰσια ἴσια μ' αὐτῆς θὰρχινῶσουμε, μοῦ ἀπεκρίθηκε ἡρεμα. Θὰ ζήτησω τὴ συντρομὴ τῆς Ἀστυνομίας.

Χαιρογέλασα καὶ ἡ πρέδα ἔακολούθησε. Τὴν ἄλλη μέρα ἀντὶ νὰ ζήτησαι τὴ συντρομὴ τῆς Ἀστυνομίας, τοῦ ζήτησε ἡ Ἀστυνομία τὸ χερσὸ γράφο νῆν τὸ ξετάσει. Τῆς εἶχε καταγγεληθεῖ πὺς οἱ «Ἀλυσίδες» εἶναι ἔργο «ἐπαναστατικὸ» καὶ «ἀνῆθικο» καὶ ὁ φίλος κ. Σπύρος Μαρκέλλος πῆγε τὸ χερσὸ γράφο στὸν κ. Δαμηλάτη καὶ σὲ δὺο μέρες μᾶς τὸ γυρίσανε (5), παραγγέλλοντάς μας πὺς οὔτε παναστατικὸ εἶναι τὸ ἔργο οὔτε ἀνῆθικο, πᾶρὰ λίγο μαλλιαρό.

Τὰ βῶσανά μας λοιπὸν τέλιωσαν ἡ Ἀστυνομία δὲ θὰ μᾶς μπόδιζε καὶ τὸ θέατρο εἶταν πᾶς ἔτοιμο. Ὅρισαν τὴ μέρα τῆς παράστασις, γράψαμε τὰ προγράμματα, στήσαμε τίς σκηνῆς καὶ τοιμαζούμαστε γιὰ τὴν τελευταία πρέδα, ἔταν μποῦμ! καινούρια μπόμπα ξεσπάει: πᾶνου ἀπὸ τὸ κεφάλι μας. Ἡ Ἀστυνομία δὲν μπορούσε νὰ δώσει τὴν ἀδείαν νᾶρχινῶσαι τὸ καινούριο θέατρο γιὰ τὸ πρῶτα ἔπρεπε νῆν τὸ ξετάσει ἐπιτροπή, ἀπὸ μηχανικούς, ἂν εἶναι στερεὸ ἡ ὄχι.

Νῆν τὸ ξετάσει λοιπὸν καὶ ἡ Ἐπιτροπή! Μὰ στὸ Ρωμαϊκὸ γιὰ νὰ γίνει μὲ ἐπιτροπή χρειάζονται μέρες καὶ γιὰ νὰ κωνηθεῖ ἀπὸ τὴ θέσι τῆς χρειάζονται ἄλλες μέρες καὶ γιὰ νὰ βγάλει τὴ σοφή τῆς ἀπόφασι μπορεῖ νὰ περάσει καὶ μῆνας. Αὐτὸ συνέβηκε καὶ μὲ τὴν ἐπιτροπή τοῦ θεάτρου καὶ στὸ τέλος ἡ σοφή «ἀπεψήγασε» πὺς..... τὸ θέατρο εἶναι ἐτοιμόρροπο (!!!) καὶ πρέπει νᾶλλάχθει ἡ σκεπή του!!!

Καὶ ἡ σκεπή του ἀρχισε νὰ γκρεμίζεται καὶ γιὰ νὰ γκρεμιστεῖ ἡ σκεπή του (ἡ ἐτοιμόρροπη!) λίγος ἔλειψε οἱ ἐργάτες νὰ μεταχειριστοῦν καὶ δυναμίτη!

5) Νὰ τί ἔγραψε ἡ «Ἐστία» ὕστερ' ἀπὸ μέρες (24 τοῦ Νοέμβρου 1907, σελ. 2, στήλ. 1) ἀνοῖσια χαριτολογώντας κατὰ τὴν ἀνάρτησι τῆς μετὰ τὰ πρῶματα: «Μετὰ τὴν εἰδησιν ὅτι ἡ Ἀστυνομία κρατεῖ ὑπὸ μελέτην ἀπὸ ἡμέρας τῶρα τὸ νέον ἔλλ. ἔργον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ὁ θάλασος Οἰκονόμου, κάποιος ἐρωτᾷ»

«—Γιατὶ τάχα κρατοῦν τόσες ἡμέρες τῶρα στὴν Ἀστυνομία τῆς Ἀλυσίδες τοῦ Λογγάρη;

«—Γιὰ νὰ τῆς χρησιμοποιήσουν σὲ μερικὲς συλλήψεις πὺ θὰ κάνουν αὐτῆς τῆς ἡμέρας».

καὶ οἱ ἀκριτικῶς σκεπτόμενοι ἄνθρωποι, πὺ κινούσταν τὴν κοινωνία. Ἐννοεῖται πὺς οἱ ἀδελφοὶ Μπκουερ μεταξὺ στοὺς ἐκλεκτούς κατέταζαν καὶ τὸν ἑαυτὸ τους! (Παρόμοιοι τύποι «ασμῶν» ἀνθρώπων ἐφᾶνχαν καὶ φαίνονται ἀκόμη καὶ σ' ἄλλες κοινωνίες). Ἡ πραγματικότης ὅμως καὶ ἡ γοργὴ ἀνάπτυξι τοῦ ἀπεριφρονημένου, γερμανικοῦ λαοῦ πολὺ γρήγορα κατασύντριψε τοὺς κομπορημονες αὐτοῦσαῖτομικιστάς. Ἀντάξιος διάδοχος καὶ συμπληρωτῆς τοῦ ἔργου τοῦ Ἐγγελ εἶταν ὁ μεγαλοφυῆς Κάρολος Μάρξ.

Ὁ Μάρξ χτύπησε καὶ αὐτὸς κατακέφλα τὴν ἀπόλυτη ἰδέαν τοῦ Ἐγγελ (χαρκτηρίσας τὴν ὡς ἀπλό λογικὸ σχῆμα τοῦ ἐγκεφάλου του), ἀλλ' ὅμως ἐκληρονόμησε καὶ πῆρε ἀπ' αὐτὸν ὅλα τὰ δυνατὰ μέρη τῆς φιλοσοφίας του, ἰδίως τὴ διαλεκτικὴ μέθοδο. Καὶ κατὰ τὸν Μάρξ, οἱ αἰτίες τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου βρίσκονται ἐξω ἀπ' αὐτόν. Οἱ αἰτίες ὅμως αὐτῆς δὲν εἶναι ἰδεαλιστικῆς φύσεως ἀλλὰ ὀλικῆς! Οἱ αἰτίες αὐτῆς εἶναι λόγοι ὀλικοί, οἰκονομικοί. Καὶ αὐτοὶ προκαλοῦν καὶ τὴν ἐξέλιξι συνάμα. Οἱ κάθε φορὰ ὀλικῆς, οἰκονομικῆς συνθήκες χαρκτηρίζουν τὴ μορφή τῆς κοινωνίας (τὸ καθιστῶς καὶ τίς κυριαρχούσας ἰδέες). Ἀλλὰ πὺς γεννιοῦνται, πὺ ἔχουν τὸ

λόγο τους οἱ οἰκονομικῆς συνθήκες; Ἐδῶ ὁ Μάρξ πρῶτος ἔδωκε ὠρισμένη ἐξήγησι ἰδημιούργησε ὀλόκληρο σύστημα. Ἄν καὶ εἶναι πολὺ δύσκολο νᾶναπτύξει κανεὶς μὲ λίγες λέξεις τέτιο σύστημα, ὡς τὸσο θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸ κάμουμε κατανάγκη γιὰ νὰ δώσουμε ἔστω καὶ μὲ ἀπλή ἰδέαν στὴν ἀναγνώστη.

«Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὅταν βρίσκονταν ἀκόμη σὲ ζωώδη κατάστασι, ζούσταν σάν τᾶλλα ζῶα, ἐντελῶς ὑποταγμένα καὶ ἐξαρτημένα ἀπὸ τὴν ἐξω φύσι. Ὅλη ἡ ὑπαρξή τους εἶχε καθαρὰ μοιραῖο χαρκτηῖρα. Σὲ ὅλες τους τίς πράξεις δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἴχνος συνειδήσεως. Τὸ ἀπλό ἐνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως τοὺς ὀδηγοῦσε νὰ παλεύουν μὲ τίς ἐξωτερικῆς συνθήκες, ἐξελίσσοντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Στὴν ἐξέλιξι τους αὐτὴ ἦρθε στιγμὴ πὺ ὁ ἄνθρωπος ἀπόκτησε κάτι τι, πὺ ἔλειπε ἀπὸ τᾶλλα ζῶα, καὶ τὸ ὁποῖο ἐτάχυνε πολὺ τὴν ἀνάπτυξή του. Τὸ προτέρημα αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶταν τὸ ὅτι ἀρχισε νὰ κᾶνῃ ἐργαλεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα μπορούσε νὰ δαμάξῃ τὴν ἐξω φύσι, κᾶνοντας ἔτσι εὐκολώτερο τὸν ἀγῶνα του. Ἐγινε tool-making animal, καθὼς θῆλεγε ὁ Φραγκλῖνος. Ἐννοεῖται πὺς ὅσο περισσότερο τελειοποιούνταν τὰ ἐργαλεῖα

του, τόσο καλύτερα δαμάζονταν ἡ ἐξω φύσι, εὐκολώνονταν ὁ ἀγῶνας του, λιγότευε ἡ μοιραῖα ὑποταγῆ καὶ ἐξάρτησῆς του ἀπὸ κείνη. Ἀλλὰ μὲ τὴν τελειοποίηση τῶν ἐργαλείων καὶ τὸ δαμασκα τῆς φύσεως, ἀναπτύσσονταν μᾶζι καὶ ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου (πρᾶγμα πὺ προκαλοῦσε πᾶλι τὴν ὀλοένα τελειοποίηση τῶν ἐργαλείων), μεγάλωνε ἡ συνειδήσι του, τροποποιούνταν ὁ ἐν γένει ουσικός του χαρκτηῖρας. Ἐτσι τὸ ἀδιόκητο δαμασκα τῆς φύσεως ἔλλαξε σιγὰ σιγὰ καὶ τὴ φύσι τοῦ ἰδιοῦ ἀνθρώπου!

Μὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν πᾶλευε μὲ τὴν ἐξω φύσι μόνος. Πᾶλευε κατὰ ἑμάδες («κοινωνικὸς ἄνθρωπος» der Gesellschaftsmensch). Ἐπομένως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων γεννήθησαν ὠρισμένες σχέσεις καὶ αὐτῆς πᾶλι προσδιορίστηκαν κατανάγκη ἀπὸ τίς σχέσεις τους μὲ τὴ φύσι, μὲ τὴν ὁποῖα ἔρχονταν σὲ διχρητὴ συνάφεια. Οἱ σχέσεις αὐτῆς εἶταν κυρίως «παραγωγικῆς» (ἐργαλεῖα=μῆσα παραγωγῆς). Ὅσο λοιπὸν, τὰ μῆσα τῆς παραγωγῆς τελειοποιούνταν περισσότερο, τόσο ἀνώτερες γίνονταν καὶ οἱ παραγωγικῆς σχέσεις, τόσο πολυπλοκώτερες ἐπομένως καὶ οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ τους (κοινωνικῆς σχέσεις). Ἀπὸ δὺ μᾶς δίνεται τὸ πρῶτο ἀξίωμα: Ὁ βαθμὸς τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς

Οι κατατύχες οι «Αλυσίδες» αρχίζανε στ' ἀλθινα να σκουριάσουν, όπως έγραψε κι ε χαριτωμένος κ. Πώπ. Ο Οικονόμος, βλέποντας το άπροχώρητο, αρχίνησε τις παραστάσεις του στο Δημοτικό θέατρο με μιá έγγλέζικη κωμωδία και οι «Αθηναί» βρήκαν την περίσταση να γράψουν ένα άρθρο κακοηθέστατο (8).

6) ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΩΝ ΜΑΛΛΙΑΡΩΝ

Οι κάτοικοι της πρωτεύουσας, όσοι έζηλθον χθές ένωρίς από τις οικίας των, θα έβλεπον κάρα και άμάξας φορτωμένας κιβώτια να σταματώσιν έξωθεν του Δημοτικού Θεάτρου και ν' αποβιβάζουσι τις άποσκευές ταύτας. Πολλοί ενόμισαν ότι άλλος πάλιν ταχυδακτυλουργός ενέσκηφεν εις το Δημοτικόν Θεάτρον. Άλλ' ο γεαρός κ. Γακωβίδης, ιδός του διευθυντού της Έθνικής Πινακοθήκης, αυτοδεύων ως έφοδιοπομπός της άποσκευής, έβιθε τις άναγκαίας εξηγήσεις. Ο θίασος του κ. Οικονόμου, μετακομίζετο από το θέατρον της οικίας Ρικάκη εις το όποιον δέν είχε προφθόσει να δώση παράστασιν, εις το Δημοτικόν Θεάτρον, φιλιξενον στέγην πάσης πλάτης καλλιτεχνίας.

Διά το θέατρον και τον θίασον Οικονόμου ενγνώσθησαν περίεργα πράγματα, τα όποια αναγράφωμεν υπό πᾶσαν επιφύλαξιν.

Ως γνωστόν ο κ. Οικονόμου ανέλαβε να καταρτίσθαι θίασον, διή του όποιου θα έγινοντο τα έργαία του μικρού θεατρίδιου της οικίας Ρικάκη, του όποιου ιδιοκτήτης είνε ο κ. Ζέπος. Ο ιδιοκτήτης επέβαλεν εις τον κ. Οικονόμου να κατασκευάσθαι εξ ιδίων του τα καθίσματα και να κάμη άλλα τινα μικρά έξοδα. Άλλ' ο θιασάρχης δέν κατόρθωσε να συγκεντρώσθαι το απαιτούμενον ποσόν. μολοντί κατήχησε τον θιασόν του από νέους ως επί το πλείστον και πρώτην φοράν άνερχομένους την σκηνήν.

Εις αυτό το σημειον εδρίσκοντο τα πράγματα, οτε παροισάσθη ως από μηχανής Θεός ο κ. Πάλλης ο γνωστότατος μεταφραστής της αλιδας και συγγραφέας της «Ιστορίας της Ρωμοσύνης» και έδήλωσεν ότι αυτός καταθέτει χρήματα υπό τον όρον το θέατρον να ανοίξη τις πύλας του εις την μαλλιαρήν φιλολογίαν. Ο κ. Οικονόμου έδέχθη, αλλά ο κ. Ζέπος δυσπιστών προς την δύναμιν των μαλλιων, τι όποια δέν είνε του Σαμφόν, υπεχρέωσε τον κ. Οικονόμου να θέσθαι το όνομά του εις το θέατρον και ν' αναλάβη αυτός όλην την εδύνην.

Και είνε γνωστόν ότι ως πρώτον έργον του δραματολόγου ητοιμάσθη το δράμα «Αλυσίδες» του κ. Λογγάρη. Ο ον γνωρίζον την θεατρικήν μας φιλολογίαν ησχισαν να κάμουν υποθέσεις περί του νέου αυτού δραματικού αστέρος, άγνωστου εις όλους. Άλλ' επί τέλους η ψευδωνυμία δέν ετηρήθη επί πολύ και ενγνώσθη ότι υπό το ψευδώνυμον Λογγάρης κρύπτεται ο γνωστός Ιατρός κ. Τάκης Ταγκόπουλος.

Ένθ όμως ανεμείνοντο αι «Αλυσίδες» με την πεποίθησιν ότι άφοδ ήσαν άλυσίδες θα έκαμναν κρότον, αίφνης ανηγέθη πρώτον ότι ο θίασος Οικονόμου εγκαταλείπει το θεατρίδιον της όδου Προαστίου και δεύτερον ότι ο θίασος Οικονόμου

Το άρθρο των «Αθηναί» καθώς και μιá έξυπνάδα νερούλιασμένη της «Εστίας», που πρώτη δά φανέρωσε στον κόσμο πως οι «Αλυσίδες» είναι του Ταγκόπουλου, αναγκάσανε το Σταθόπουλο να γράψει ένα δυνατό άρθρο στην «Ακρόπολη» και μένα να δημοσιεύω στην ίδια φημερίδα ένα άνοιχτο γράμμα(7). Οι «Αλυσίδες» θα παιζόντουσαν πιά κι ο Οικονόμου, ξεφρενιασμένος απ' αυτή την άτιμη πολεμική που του γινότανε, έβρισε την παράσταση βιαστικά βιαστικά, για την Τρίτη, 27 του Νοέβρη. Τη Δευτέρα βράδι τάποράσισε, την Τρίτη μεσημέρι κολληθήκανε τα προγράμματα και την Τρίτη βράδι έγινε η παράσταση, άνάμεσα σε δυό φωτιές, στους Πρωγκηπικούς γάμους και στους φοιτητάδες, πούχανε σηκώσει μπαράκι: πάλι κείνες τις μέρες και ζητούσανε να καταργηθεί η Γυμναστική.

Μόλις κολληθήκανε τα προγράμματα, οι φοιτητάδες το πήραν άμέσως μυρουδιά. Όπως εΐτανε μαζωμένοι και ξεχωρισμένοι στα Προπούλεια του Πανεπιστήμιου, άνάμεσα σε άλλα «φλέγοντα» ζητήματά τους μνημονέψανε και τις «Αλυσίδες» (8) κι

νόμου εγκαταλείπει τις «Αλυσίδες» και δίδει άντ' αυτών μιαν Άγγλικήν κωμωδίαν.

Έδώ σταματώσιν αι πληροφορίαι μας. Τι έμεσολάβησε και προκάλεσε τις δυό εγκαταλείψεις είνε άγνωστον. Όπως δήπου θλιβερωτάτη είνε η εγκαταλείψεις των «Αλυσίδων», αι όποιαι υπάρχει κίνδυνος και να σκουριάσουν.

(Κοίταξ «Αθηναί» 25 του Νοέβρη 1907, σελ. 1, στήλ. 4).

7) Το άρθρο του Σταθόπουλου, καθώς και το γράμμα μου, θάν τα τυπώσω στο κατοπινό κεφάλαιο «Οι Αλυσίδες στον τύπον».

8) ΟΙ ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Τότε εις έκ των φοιτητών της Νομικής λαμβάνει τον λόγον και λέγει ότι επί τη εδκαίριε της συγκεντρώσεώς των ταύτης έχει νήνακινώσθη κάτι σοβαρόν εις τους συναδέλφους του σχετιζόμενον με την μαλλιαρήν γλώσσαν, η όποια ησχισε και πάλιν εξαπλουμένη επικινδύνως κατά τρόπον ημιεπισήμον (i). Ο φοιτητής άπεκόνισεν ότι πρόκειται ναναβιβασθί επί της σκηνής ενός θεάτρου νέον έργον συγγραφείως έκ των προμάρχων του μαλλιαρισμού.

«Οι φοιτηται άπεδοκίμασαν προκαταβολικώς το έργο» με την ιδεαν ότι ήτο γραμμένο εις μαλλιαρήν, επεφυνάχθησαν δέ να λάβουν μιαν οιασδήποτε άπόφασιν μέχρις ότου πεισθόν περί του μαλλιαρού ή μη του έργου και ήν πρόκειται να καθιερωθί έκ νέου η άθλια αυτή γλώσσα εις το θέατρον.

«Τινές των συνελθόντων φοιτητών άπεφάσισαν να παραστώσι χθές την έσπέραν και παρακολουθήσασιν το έργον του. το ίνα εξ ιδίας αντιλήψεως σχηματίσωσι γνώμην.

«Είναι γιά δόσιμο, ενώναξαν τότε μερικί και οι φοιτηται διελύθησαν ήσυχως» (Κοίταξ «Σκρίπ» 28 του Νοέβρη 1907, σελ. 2, στήλ. 6).

άπεφάσισαν να πάνε μερικί απ' αυτός τε βράδι στο θέατρο και νάν τις δούν, ενεργώντας έτσι ένα είδος Τούρκικη λογοκρισία. Και πήγαν το βράδι στο θέατρο και τις είδαν και τις καταγεροκρότησαν από τα θεωρεία της τρίτης σειράς και ζητήσανε να βγει ο συγγραφέας στη σκηνή. Κι ε συγγραφέας, καταπουνιασμένος φύλαγε κείνο το βράδι το κεράτι του κι άντι νάν του βάζουσε δάφνιστο στεφάνι στο κεφάλι, του στεφανώνανε με κούφιας βεντούζες τη ράχη του.

Άς είναι. Τώρα πιά όλα τελειώσανε. Το θέατρο του Οικονόμου ετοιμάστηκε, η σκεπή του άλλαχθηκε, και η επιτροπή του Υπουργείου, που τελευταία το επιθεώρησε, δέν το βρήκε ετοιμότερο τούτη τη φορά—άν κ' ένα μέλος (μηχανικός, παρακαλώ) της επιτροπής γνωμοδότησε πως άν πέσει ΤΡΙΑ μέτρα χιόνι στην Αθήνα καμιά φορά (δηλ. η μεταβληθεί η Αθήνα σε Βόρειο Πόλο) δέ ήλ μπορούσε νάν το κρατήσει η σκεπή τόσο βάρος!

Όπωςδήποτε έσο να πέσει αυτό το τρομερό χιόνι οι Αθηναίσι θαχουσε κάπιο θέατρο της προκοπής που θάν τους απόζημιώνει για το πνευματικό γερρακοκομείο του Βασιλικού Θεάτρου. Και για να μη γίνει αυτό το θέατρο, είδατε πούση μπερμπαντικιά δουλειά; Αθήνα 17 του Γεννάου 1908.

Δ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΠΑΡΕΣΗΓΗΣΗ

Ο «ΝΟΥΜΑΣ» στα «Ο,τι θέλετε» του προπερασμένου φύλλου του (αριθ. 277, σελ. 8, στήλ. 3) έγραψε τάκλουθα :

«Είδαμε με χαρά μας τα τελευταία «Παναθήνια» γραμμένα όλα πέρα πέρα (έξιν από την κριτική του φίλου Νίκου Βέν κ' ένα δυο άλλα άκόμα άθρα) στη δημοτική. Νά λοιπόν που σιγά σιγά και τα «Παναθήνια προσεχώρησαν στο κόμμα που ο φίλος μας και συνεργάτης τους Ξενοπούλος ξακολοιθεί νάν το βρίζει στις ημερίδες μαλλιαρό».

Τα «Παναθήνια», άπαντώντας σ' αυτό το φιλικό χαριτίσιμα, γράψανε στο τελευταίο φυλλάδιο (τεύχος 175, σελ. 222, στήλ. 1) τάκλουθα :

«Ο Νουμάς έγραψε ότι τα «Παναθήνια» προσεχώρησαν εις το κόμμα. Μά, ποίο κόμμα; Το κόμμα του Νουμά; Άς ήσυχάζη. Δέν υπάρχει τέτοιος ήθος. Τα «Παναθήνια» άντικουν από την άρχην εις το κόμμα της άληθινής, όχι της βεδιασμένης γλώσσας. Έτσι νομίζω μεν. Άν έχουμε λάθος του ζητούμεν συγγνώμην, άλλ' ως άφίση κατα μέρος τα

δράζει το βαθμό της αναπτύξεως της κοινωνίας εν γενει. (Η ιδεολογία : φιλοσοφία, θρησκεία, πολιτεύμα, νομοθεσία, τέχνη κλπ. είναι μόνο το επικοινωνήμα του κάθε φορά οικονομικού κοινωνικού καθεστώτος). Η ανάπτυξη των μέσων της παραγωγής εξαρτάται πολύ, εννοείται, από τις ιδιότητες της φύσεως τριγύρω (έδαφος, κλίμα, φυσικά προϊόντα κλπ.). Διαφόρες γεωγραφικές συνθήκες δίνουν διάφορη ανάπτυξη των παραγωγικών μέσων. Οι «κοινωνικές σχέσεις» όμως αναπτυσσόμενες σε μεγάλο βαθμό αρχίζου να εξασκούν πλέον ανεξάρτητη επίδραση στον άνθρωπο και να επισκιάζου την ως τα τώρα άπίλυτη επίδραση της φύσεως. Η φύση τώρα αρχίνα να επιδρά στον άνθρωπο έμμέσως αδιά του κοινωνικού περιβάλλοντος. Ο άνθρωπος άφοδ τη δάμασε με την τελειοποίηση των εργαλείων του (= παραγωγικών μέσων) άπαλλάχθηκε σχεδόν από την τυφλή, μοιραία εξάρτησή του απ' αυτή, σύγχρονα όμως άρχισε να υποτάσσεται σε νέα δουλεία, που του τη γέννησαν άκριβώς αυτά τα τελειοποιηθέντα παραγωγικά του μέσα : στην κοινωνική δουλεία, στην τυφλή οικονομική δουλεία. Την άλλοτινή λοιπόν μοιραία φυσική ανάγκη τη διαδέχτηκε τώρα η μοιραία οικονομική ανάγκη. Ο άνθρωπος έγινε δούλος των εργαλείων

του, των παραγωγικών του μέσων! Κι όσο περισσότερο τελειοποιούνταν αυτά, τόσο περισσότερο μεγάλωνε η οικονομική δουλεία, γιατί οι παραγωγικές σχέσεις γίνονταν πολυπλοκότερες, έπομένως και άπροσιτότερες σε οποιαδήποτε εξέλιξη. Η μοιραία αυτή οικονομική και κοινωνική δουλεία θα εξακολουθούσε αιώνια, αν σύγχρονα με την τεχνική και οικονομική ανάπτυξη δέν αναπτύσσονταν μαζί κι ο ένευδητό, έπομένως κ' η έλευθερία του ανθρώπου. Όλ' αυτά υπόσχηται στον άνθρωπο την άπελευθέρωσή του απ' τη μοιραία οικονομική δουλεία. Όπως άλλοτε, παλεύοντας με τη φύση, πήρε απ' αυτή τα μέσα προς ανάπτυξη του, έπομένως κι άπελευθέρωσή του από τη μοιραία φυσική ανάγκη, έτσι και τώρα αυτό το άπαραγωγικό και κοινωνικό καθεστώς δδηγαί σιγά σιγά τον άνθρωπο στη συνείδηση των αίτιων της οικονομικής του δουλείας. Κι αυτή η συνείδηση μπορεί να προετοιμάση την τελειωτική νίκη του συνειδητού κατά της ανάγκης. Η άντυκειμενική επιστημονική σπουδή δείχνει στον άνθρωπο ποια είναι η πηγή της δουλείας του, ποια είναι η αίτια της μοιραίας φούρας της ζωής του. Άμα συναισθανθί πως η πηγή της δουλείας του είναι στον άναρχικό τρόπο

της παραγωγής των προϊόντων, ο όποιος σε 1/100 εξασφαλίζει μεγάλα πλούτη και τα 99/100 τα άποστερεί και από τα πλέον άναγκαιότερα, καταδικάζοντάς τα σε κτηνώδη, άμαθή, άσυνείδητη, μοιραία έπαρξη), τότε με κοινή συνείδηση μπορεί να διεργκνώτη τον τρόπο της παραγωγής των προϊόντων, όπως θελήση ο ίδιος πλέον κ' εννοείται σύμφωνα με το συμφέρον όλης της κοινωνίας. Έτσι η βικαίεια του μοιραίου θα πάψη και θερχίση η άληθινή έλευθερία, που κατάνησε πλέον κ' αυτή ανάγκη με τη φού της εξέλιξεως. Ο πρόλογος της ιστορίας της άθρωπότητας, που χρσιμέυσε για να μετατρέψη τον άνθρωπο από μοιραίο ζώον σε ελευθέρων άνθρωπο, θεχη πλέον πικρή και θερχίση τότε η άληθινή ιστορία της συνείδητης άθρωπότητας.

Έτσι περίπου φαντάζοντα ο Μαρξ και οι άπαδοί του την εξέλιξη της κοινωνίας. Καθώς βλέπουμε το μοιραίο του Έγελ, ο Μαρξ το παραδέχεται εν μέρει μόνον. Καθυτό, από την άποψη του μαρξισμού, όλη η έκπολιτιστική εξέλιξη της κοινωνίας δέν είν' άλλο τίποτε από μιá άκατάπαυτη πάλη μεταξύ μοιραίου και συνειδητού. Όσο τα μοιραία στοιχεία υπερτερουν τα συνειδητά, όπως γίνεται άκόμα ως τα σήμερα, η φορά της κοινωνίας θα είναι

πυροτεχνήματα. Με αυτά τίποτα δεν κερδίζει, ως είναι βέβαιος. Του το λέμε συναδελφικώτατα».

Τί ν'αντιήσουμε σ' αυτά; Κάνε καλό στο διάλογο το χωριό, λείει μιὰ παροιμία. Αυτό πάθαμε και μεις, μὰ δὲν πειράζει. Είδαμε μιὰ πρόοδο σημαντική στὰ «Παναθήναια», τὴν τελαλήσαμεν ὅπως ἔχουμε καθῆκε νὰ τελαλάμε κάθε πρόοδο, και νὰ πῶς μὰς πλερώνουν. Τὰ «Παναθήναια» δηλώνουν πῶς γράφονται στὴ ζωντανὴ γλώσσα. Αυτό λέμε και μεις. Βεβαιωμένη γλώσσα και γιὰ μὰς και γιὰ τὰ «Παναθήναια» εἶναι ἡ καθρεύουσα. Νὰ λοιπὸν και τὸ κόμμα πού τὸ βρίζει μαλλιαρὸ ὁ κ. Ξενόπουλος, τὸ κόμμα δηλ. τῆς ζωντανῆς γλώσσας. Δὲ θέλουν τὰ «Παναθήναια» νὰ παραδεχτοῦν πῶς «προσεχώρησαν» σ' αὐτὸ τὸ κόμμα; Σεβόμαστε τὸν ἐγωϊσμὸ τους και δηλώνουμε πῶς ὁ «Νουμάς» ἀπροσεχώρησε στὸ κόμμα πού ἀντιπροσωπεύουν τὰ «Παναθήναια». Ἄς δώσουμε λοιπὸν τὰ χεῖριά μας ὡς ξακολουθήσουμε ἀδερφωμένοι τὸν κοινὸν ἀγῶνα μας. Τέτιοι παιδιᾶτικοι ἐγωϊσμοὶ δὲν ταιριάζουνε σὲ σοβαροὺς ἀγῶνες.

ΚΑΙ ΠΑΛΕ Ο ΓΕΡΑΓΩΤΗΣ

Φίλε «Νουμά»,

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν καλωσύνη σου πού πέρχες στὸ φύλλο σου (11 τοῦ Νοεβρη) τὸ «Ἰλωσσικὸ Παζάρι». Εἶδα ὅμως και τὴ σημείωση πού γράφεις, πῶς «σὲ ὄλα ἔχω δίκιο ἐξὸν ἑνός». Καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ σημείωσή σου θ' ἀρχίσουμε σὰν καλοὶ φίλοι, χωρὶς νὰ ἔχουμε συμφέρο τῆς τσέπης, νὰ συζητήσουμε τὸ πρῶμα. Συμφέρο τῆς τσέπης λέγω, γιατί ὅσοι ἀπὸ τοὺς σχολαστικὸς γράφουν και κατηγοροῦν τοὺς δημοτικιστάδες, τὸ κάμνουν ἀπὸ συμφέρο τῆς τσέπης τους, γιατί γνωρίζουν πῶς σὰ χάσουν τὰ εἶημι, εἶης, εἶη, τὰ ἀπαρέμφατα και τὶς μετοχές τους, θὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶναι ἄξιοι ν' ἀγοράσουνε μιὰ ἕνα πακέτο καπνὸ. Ἄλλη ἀπόδειξη πῶς ὅσοι κατηγοροῦν τοὺς δημοτικιστάδες γράφουν ἀπὸ συμφέρο εἶναι πού μιναῖα εἰ δάσκαλοι τὲ κάνουν, και δὲ βρέθηκε και

μοιραία. Καὶ τὸ μοιραῖο θὰ πάψη τότε, ὅταν, ἀν ὄχι ὅλη ἡ κοινωνία, τουλάχιστο τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀποκτήσει συνείδηση τῶν αἰτίων τῆς μοιραίας ὀικονομικῆς δουλείας. Ἀπ' αὐτὸ γίνεται καταφανὲς και τὸ καθῆκεν κάθε συνειδητοῦ μέλους τῆς κοινωνίας: νὰ φωτίση και νὰ διαδώση και στοὺς ἄλλους αὐτὴ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια. Καὶ τὴν ἀλήθεια αὐτὴ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς κοινωνίας θὰ τὴ δεχθῆ μ' εὐχαρίστηση, γιατί συμπιπτει μὲ τὰ συμφέροντά του, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς κοινωνίας ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ὀικονομικὴ δουλεία. Πρόκειται ὅμως τὸ ἀσυνείδητο νὰ μετατραπῆ, γὰν ψωφθῆ σὲ συνειδητό. Ἀπὸ δὴ φαίνεται τί σπουδαία σημασία δίνει ὁ μαρξισμὸς στὴν ἀνάπτυξη. Κανένα ἄλλο φιλοσοφικὸ σύστημα δὲν τὴν ἐκτιμᾷ τόσο πολὺ, ὅπως αὐτός. Ὅλη τὴ δράση του τὴ στηρίζει στὴν ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, τοῦ πλήθους. Γιατί ἀνάπτυξη γι' αὐτὸν θὰ πῆ: ἀλλαγὴ τοῦ ἀσυνείδητου σὲ συνειδητό, τοῦ μοιραίου σὲ ἐλεύθερο! Γιατὸ μαρξισμὸ λοιπὸν ἡ ἀνάπτυξη εἶναι ὀρισμένος και συνειδητὸς σκοπός! Καὶ τέτιο ἰδεολογικὸ, ἐκπολιτιστικὸ σύστημα τολμοῦν οἱ ἀντίπαλοί του νὰ τὸνομάσουν ὀπισθοδρομικὸ, ὀλιστικὸ, καταστρεπτικὸ τοῦ πολιτισμοῦ!

Ναί, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, τοῦ πλήθους εἶναι, ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ μόνη προοδευτικὴ, ἐκπολιτιστικὴ δράση τῶν εἰλικρινῶν, εὐγενῶν, συνειδητῶν μελῶν τῆς κοινωνίας. Κι αὐτὴ ἡ δράση, πού συμπιπτει μὲ τὴν ἀντικειμενικὴ ἐξέλιξη, εἶναι ἡ μόνη πού μπορεῖ νὰ ἔχη ἐπιτυχία, ὑποδοιῶντας τὴν ἐξέλιξη. Κάθε ἄλλη ἀντίληψη τοῦ κοινωνικοῦ

νεῖς νὰ γράψη ἀπ' ἐκείνοὺς πού δὲν ἔχουνε ἀνάγκη ἀπὸ σχολαστικὰδες νὰ ζήσουνε. Ἔχουμε πολλὰ παραδείγματα πῶς ὅσοι ἔκαμαν καλὸ στὸ ἔθνος μας εἶταν ὄλοι ἀνθρώποι τῆς δουλείας, και δὲν ἔχαναν τὸν καιρὸ τους σὲ ἀνοησίες, νὰ βλέπουνε δηλαδὴ μὴ τύχη και γράψουν τὴ χεῖρα χεῖρι (1) και τὸν ὀφθαλμὸν μάτι. Καλὰ και ἄξια κι αὐτά, μὰ νὰ τὰ μαθαίνανε στὰ γυμνάσια, ὅσοι θέλουνε νὰ γίνουνε γιατροί, δικηγόροι και δάσκαλοι, ὄχι μὲ τὸ ἄλφα βῆτα ν' ἀρχίζη τὸ καμμένο τὸ παιδί και μιὰ γραμματικὴ πού νὰ οὐργιάζει τὸ κεφάλι του, και πού ὅσο και ἂν τὴ διαβάση, μονάχα σὰν πάη στὸ γυμνάσιὸ θὰ τὴν καταλάβη (2). Ἄς εἶναι δά. Αὐτὰ εἶναι τῶ δασκάλωνε δουλιές, πού μὰς κολλήσανε στὸν τοῖχο. Ἐμεις ὡς ἔρθουμε στὸ ζήτημα πού ἀρχίσαμε. Προχτές, στῆς Δέσσης τὸ ἀναγνωστήριο εἶτανε ἕνας Γιατρός (Γιατρός πού ἔφαγε μὲ τὸ κουτάλι τὶς γραμματικὲς και τὰ γιατροσόφια, και σὰν αὐτοὺς πού κατηγοροῦν τοὺς δημοτικιστάδες κάνει καμιά δεκαπενταριά ντουζίνες), και ὁ πρῶτος δάσκαλος τῆς χώρας, (και ἀνθρώπος ὅμως, ὄχι μονάχα δάσκαλος), και βαστούτανε μιὰ Ἄρμονία και διαβάζαν τὴν «Πατινάδα» και τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ταβέρνας» τοῦ Ἑρταλιώτη. Ἀντικρυ, σ' ἄλλο τραπέζι, εἶτανε ἕνας ξανακωραμμένος λαορῆς δάσκαλος, πού σὰ διάβαζε ὁ γιατρός τὴν «Πατινάδα», κάρωσε τ' αὐτιά του, και σὰν τέλειωσε εἶπε τοῦ γιατροῦ. Ἄ! Αὐτὸ εἶναι πολὺ ὄμορφο. Ποικνοῦ εἶναι; Ἄδομοτο,

1) Μικρὸ παιδί εἶμονα σὰν ἔγραφε κάποιος πού σπούδαζε στὴν Ἀθήνα στὸν πατέρα του, πῶς ἕνας χωριανὸς του πού εἶχε πάει στὴν Κρήτη στὰ 1867 γιὰ νὰ πολεμήση, ἀ' ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Κρήτη μὲ μιὰν χεῖρα, και ὁ πατέρας του ὁ καμμένος διαβάζοντας τὸ γράμμα τοῦ γιοῦ του ἔλεγε.—Γιὰ δὲς ἀνθρώποι πού πήγανε στὴν Κρήτη νὰ πολεμήσουν, κι αὐτοὶ πήγανε νὰ κυνηγοῦνε γυναῖκες! Θάρρεψε πῶς χήρα γυναῖκα ἔφερε ὁ γιός του!

2) Γνώριτα και τὰ γνωρίζανε κι ἄλλοι, πολλοὺς πού τέλειωσαν τὸ γυμνάσιον, πού τοὺς λὲς νὰ σοῦ γράφουν ἕνα γράμμα, και μουντζουρώνουνε μιὰ κόλλα χαρτί, και κείνο πού τις δὲν μποροῦν νὰ τὸ γράψουνε, γιατί— ἄλλα 'ναι τὰ γράμματα κι ἄλλα 'ναι τὰ πράγματα, ὅπως λένε κ' οἱ Χιώτες. Κ' ἔμεις θέλουμε πράγματα, πράγματα κι ὄχι γράμματα, σὰν αὐτὰ πού μὰς τυραννοῦνε τόσα χρόνια νὰ μὰς μάθουνε.

καθεστῶτος, ἰδέες γιὰ τὴν κοινωνικὴ πρόοδο κ.τ.τ. ἔχουν ὑποκειμενικὸ μόνον χαρακτῆρα, γιατί δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀντικειμενικῆς ἐπιστημονικῆς σπουδῆς πῶς ἐξελίσσεται ἡ κοινωνία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀσυνείδητη ἀνανάκληση τῶν καθὲ φορά κοινωνικῶν συνθηκῶν, ὀικονομικῶν και ἰδεολογικῶν, μέσα στίς ὁποῖες ἐμεγάλωσαν και ὑπνωτίσθησαν οἱ καθὲ φορά ὑπέρημαχοὶ των. Πολλοὶ δὲν μποροῦν ἢ δὲ θέλουν νὰ βγοῦν ἀπ' τὶς ἰδέες τῆς ταξείως τους ἀπὸ συμφέρον, ἄλλοι γιατί τοὺς εἶν' ἀδύνατο ν' ἀπαλλαγθοῦν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐνστικτα, νομίζοντας τὰ ἀπόλυτα, ἀληθινὰ, ἀγαπητὰ και ἱκανὰ νὰ θερμάνουν τὴν καρδιά και τὴ φαντασία τους και τέλος ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, ἀπὸ ἀμάθεια ἐπαναλαμβάνουν ἀσυνείδητα ξένα ἰδεώδη, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ὀπνωτίζει τὸ κάθε φορά ἐπίσημο καθεστῶς.

Ἐποκειμενικῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ὀποιεσδήποτε παραστάσεις κ' ἰδέες περὶ προόδου, ἀνάλογα μὲ τὴν κοινωνικὴ θέση, τὴν ψυχολογία, τὰ ἐνστικτα και τὴν ἰδιοσυγκρασία καθενός, ἀνεκειμενικῶς ὅμως μόνον ἡ ἐξέλιξη ὀφίσταται, ἡ ὁποία μένει ἡ ἴδια γιὰ ὄλους, γιατί δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κανένα, ἔχει δικούς της σιδερένιους νόμους, πού σιγὰ σιγὰ ὀδηγοῦν τὴν κοινωνία ἀπὸ τὴ μοιραία στὴν ἐλεύθερη κατάστασή της. Κι αὐτοὺς τοὺς νόμους μόνον ἀντικειμενικὰ μποροῦμε νὰ τοὺς σπουδάσουμε και τὸ πολὺ πολὺ νὰ τοὺς ὑποδοιῶσουμε. Ὅλα τῆλλα ἀνατρέπονται και κατασυντρίβονται ἀπὸ τὴ σιδερένια φορὰ τῆς ἐξελίξεως.

Βερολίνο

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

παρακαλῶ, νὰ τὸ διαβάσω. Νά, εἶναι ἐκείνου πού μιὰ φορὰ τοῦ βλαστημοῦσε τὸνομα, εἶπε ὁ γιατρός. Κι ἀπ' αὐτοῦ ἄρχισε κουβέντα πολὺ μακρινή. Κι αὐτὸς πού μιὰ φορὰ βλαστημοῦσε, δὲν ντράπηκε νὰ πῆ πῶς σὰ γράφουν ὄλοι σὰν τὸν Ἑρταλιώτη δὲν ἔχουμε νὰ ποῦμε τίποτα! Καί, μὰ τὸ Θεό, δὲν ἔχει ἄδικο. Μήπως κάμποσοι ἀπὸ τοὺς δημοτικιστάδες δὲ γράφουν κάτι ξεράσματα πού δὲν τὰ τρώγουνε μήτε οἱ σκύλοι μήτε οἱ γάτες; Ἄν οἱ σχολαστικὸι θέλουνε κρέμασμα, αὐτοὶ θέλουνε πλουτοκωμῶμα.

Στὸ φύλλο τοῦ «Ταχυδρόμου» τῆς Πόλης (24 Νοεβρη) ἔχει ἕνα πειρηματικὸ τοῦ Α. Πάλληνα Μύλος», ἀληθινὸ τριανταφυλλάκι. Σὰ γράφουν ὄλοι ἔτσι και σὲ τέτοια γλώσσα, πούδς μπορεῖ νὰ πῆ τίποτα γιὰ τοὺς δημοτικιστάδες;

Γιὰ τὸ «κουμπάρι» πού κάνετε πῶς φωνάζετε πῶς δὲν τὸ θέλετε, θὰ στρώσετε σιγὰ σιγὰ, γιατί μιὰ φορὰ εἶτανε ἕνας πού τραβοῦσε ἡ καρδιά του τὴν κουμπάρα του, και σκότανε τὸ νοῦ του πῶς νὰ τῆς τὸ πῆ. Μιὰ μέρη λοιπὸν ἔφερε ἀρχὰ στὴν κουβέντα και τῆς λείει. Δὲν ξέρεις, κουμπάρα, πόσο ὑποφέρω. Τραβᾶει ἡ καρδιά μου τὴν Τάδε, και δὲν ξέρω πῶς νὰ τῆς τὸ πῶ. Ἐύκολο πρῶμα, λείει ἡ κουμπάρα. Σὰν ἀρχίσετε κουβέντα, τῆς τὸ λὲς ἴσια και πέρα. Καὶ σὰ δῆς πῶς κάνει πῶς δὲν καταλαβαίνει, κόψε τὴν ἐλλπίδα. Σὰ δῆς ὅμως πῶς ἀψοφωνάζει, ἡ δουλειὰ εἶναι τελειωμένη. Ὁ κουμπάρος σὰν ἄκουσε τὴ συμβουλή τῆς κουμπάρας, ἔκαμε [πῶς συλλογιέται λιγάκι. Ὑστερα λείει τῆς κουμπάρας. Ἄκουσε' κουμπάρα, ξέρεις τί σκίφτηκα; Ἄντὶς νὰ χτυπῶ τὰ μοῦτρα μου στὴ μιὰ και στὴν ἄλλη, δὲν εἶναι καλλίτερα.....μαζι; Τέτες ἡ κουμπάρα ἔδολε τίς πιὸ μεγάλες φωνῆς πού μπορεῖ νὰ ξεφωνίση γυναῖκα. Ὁ κατεργάρας ὁ κουμπάρος ὅμως δὲν τῆχασε, παρὰ μὲ χαμόγελο τῆς λείει. Βλέπω και φωνάζεις παραπολύ, και ἡ δουλειὰ μου εἶναι τελειωμένη. Ἄρχισαν τότες κ' οἱ δὴς τουςτὰ γέλοικ! Τώρα κ' ἐσεῖς βλέπω νὰ φωνάζετε, κ' ἡ δουλειὰ θὰ τελειώτῃ, γιατί δὲν πιστεύω νὰ μὴν ἔχετε τὴν ζυπνάδα και τὴν ὑπομονή τοῦ κουμπάρου.

Μυτιλήνη,

ΓΕΡΑΓΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ⊗ ΕΛΕΓΕ

Στὴν «Ἐστία» τῆς περασμένης Τρίτης (ἀρθ. 5,018, σελ. 1, στὴλ. 6) ὁ Σταθόπουλος τὰ βάζει πάλι μὲ τὴ δημοτικὴ γλώσσα και παρανομίεται πῶς ὅπως γράφεται σήμερα ἡ δημοτικὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν καταλάβει. «Διαβάζω, λείει, τὸν Ἑρμονά σας και δὲν καταλαβίνω τίποτα». Μὰ ποιάς τοῦ φταίει γι' αὐτὸ;

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς αὐτὰ δὲν τὰ λείει ὁ Σταθόπουλος μὰ ἡ «Ἐστία», γιατί ὁ Σταθόπουλος ὅταν εἶτανε στὴν «Ἀκρόπολη» μιλοῦσε φρονιμώτερα.

— Ὁ κ. Κακιστὸς Καμπάνης, σὲ φωτεινότερο ἄρθρο του, πού δημοσιεύτηκε στὴν «Ἀστραπή», μὲς βεβαιώνει πῶς ὁ Παλαμᾶς ἔγραψε τὸν πρόλογο στὴν ἔκδοσι τοῦ Σολωμοῦ μὲ τὸν κρυφὸ και δόλιο σκοπὸ νὰ ὑποτιμᾶσει τὴν ἄξια τοῦ Ποιητῆ. Μὴ χειρότερα!

— Φαγώθηκε πῆ κι ὁ Σιμόπουλος και συχάσχε κι ἀπὸ τὸ Σιμόπουλο κ' ἀπὸ τὴν «Ἐστία» πού ἀγωνίστηκε μὲ πέντε χιλιάδες ἄρθρα νὰν τονε ρίξει ἀπὸ τὸ Ἰπουργεῖο.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Στ. Τὸ λάβαμε και σ' εὐχαριστοῦμε. — κ. Ν. Φρ. Πολὺ καλὸ. Θὰ δημοσιευτεῖ ἀργότερα. Στείλε μὲς κι ἄλλα. κ. Α. Ν. Βφ. Λάβαμε τὴ συντροπή τοῦ 908 και σ' εὐχαριστοῦμε. Γι' αὐτὸ πού μὰς προτείνεις, θὰ γράψουμε ἀργότερα.